

Kantoor van Afgifte: 2800 Mechelen 1

P309638

België - Belgique
P.B. - P.P.
2800 Mechelen 1
BC 7215

Nieuwsbrief

6^e jaargang Nr 2 – april-mei-juni 2006

Mossen en Lichenen
Planten
paddestoelen

Versijnt
driemaandijks
6de jaargang

afzendadres:
Michiel Coxiestraat 11
2800 Mechelen
studie@natuurpunt.be
www.natuurpunt.be

natuurpunt

Deze nieuwsbrief wordt gratis toegestuurd aan al de leden van:

- ❑ De Werkgroep Mossen en Lichenen
- ❑ De Plantenwerkgroep
- ❑ De Paddestoelenwerkgroep

Wenst u lid te worden van één van de werkgroepen en de nieuwsbrief op regelmatige basis te ontvangen, stuur dan een briefje naar Natuurpunt Studie, Michiel Coxiestraat 11, 2800 Mechelen of een mailtje naar Studie@natuurpunt.be

Het is ook mogelijk de nieuwsbrief digitaal te ontvangen (PDF-formaat). Wie dit wil kan ons hiervoor contacteren.

Wenst u de nieuwsbrief niet langer te ontvangen, geef dan een seintje. Dat spaart moeite en papier.

Veel leesplezier !

De volgende nieuwsbrief zal in april verschijnen. Artikels en kalenders kunnen tot 20 maart ingestuurd worden...

Wil u ons financieel steunen dan kan dat. Giften vanaf 30€ zijn fiscaal aftrekbaar.

Storten kan op rekening rek nr : 230-0524745-92 met vermelding van de volgende projectnummers (opgelet, dit zijn nieuwe nummers!):

- Natuurstudie algemeen	2000
- Hyla.....	2151
- Fonds H.Franckx	3150
- Zoogdierenatlas	2450
- Zoogdierenwerkgroep	2451
- Hamsterproject	2470
- Vleermuizenwerkgroep	2461
- Vogelwerkgroep	2401
- Plantenwerkgroep	2351
- Ongewerveldenwerkgroep	2251
- Paddestoelenwerkgroep	2301
- Mossenwerkgroep	2201

**Projectnummers individuele
Plantenwerkgroepen:**

- PWG Afdeling Gent.....2352
- PWG West-Vlaanderen.....2353

Giften op deze nummers zijn integraal voor de ondersteuning van de desbetreffende werkgroepen.

INHOUD

Nieuwsbrief Mossen- en Lichenen

Mosseninventarisatie in Rijkevelde (Sijsele – West-Vlaanderen) (Chantal Martens)	7
Sleutel voor het bepalen van enkele soorten van het Genus BRYOLOOG, dat kenners van Blad-, Lever- en Houtmossen omvat. (Juil Slembrouck & Chris Buter)	10

Nieuwsbrief Planten

www.plantenwerkgroep.be (Roosmarijn Steeman)	17
Invasieve watergebonden plantensexoten (Jens Verwaerde)	17
Algemene vergadering FLOWER, Meise, 26 februari 2006 (Anne Ronse)	18
Nieuwe vindplaatsen van IJzervaren en Venushaar (13 maart 2006) (Erik Molenaar)	20
Nieuwe vleugelvaren voor Antwerpen (18 april 2006) (Erik Molenaar)	20
Vroege Lenteflora in Yvoir en omgeving (01-04-2006) Champalle en Vallei van de Bocq (Erik Molenaar)	21
De Vettebeers in Eksaarde en Moerbeke (22-04-2006) (Erik Molenaar)	22
Egoven en Overbroek in Gelinden-Heers (29-04-2006) (Erik Molenaar)	25
Activiteiten plantenwerkgroep Klein-Brabant	29
Kalender voor de inventarisaties van de plantenwerkgroep Schijnvallei	29
Florawandelingen Natuurpunt Oost-Brabant (Afdeling Diest)	30
Natuurhistorische werkgroep Natuurpunt Meetjesland – Plantenwerkgroep	31
Plantenwerkgroep Noordwest-Brabant	32
Kalender FON	33
Plantenwerkgroep regio Kortrijk	34
Programma van de Lierse plantenwerkgroep	35
Kalender Plantenwerkgroep Thalictrum	36
<u>Nieuwsbrief Zwammen</u>	
Paddenstoelenproject in Vlaams-Brabant (Roosmarijn Steeman)	39
Werkgroepen op pad: Opmerkelijke vondsten van 2005 (Wim Veraghtert)	40
Paddenstoelenwerkgroep Zemst	42
Paddenstoelenwerkgroep Meetjesland	42
Mycologia Zuid-West-Vlaanderen	43
Zwamvlok treedt weer in actie	44

Nieuwsbrief MOSSEN & LICHENEN

6e jaargang, nr. 2
april 2006

natuurpunt
Studie

Werkgroep Mossen en Lichenen

een *symbiose* tussen
Floristisch Onderzoek voor
Natuurbehoud
&
Natuurpunt

Voorzitster:

* Chris Janssens (tel. 014/21.67.49)

Secretaris:

* Karl Hellemans (tel. 03/383.26.58)

Hulpsecretaris:

* Olivier Heylen (tel. 015/22.61.81)

Penningmeester:

* Jan Dirx (tel. 014/58.64.64)

Ereleden:

* Juul Slembrouck (tel. 03/321.32.75)

* Hubert De Meulder (tel. 03/830.13.87)

Kanaliserings artikels:

* Marie-Claire Bottu (tel. 011/68.03.01)

* Tim Polfliet (tel. 015/29.72.73)

* Pierre Kestemont (tel. 02/377.52.10)

* Juul Slembrouck (tel. 03/321.32.75)

Redactie:

* Marie-Claire Bottu (tel. 011/68.03.01)

* Jan Dirx (tel. 014/58.64.64)

* Hilaire Geers (tel. 03/658.73.34)

* Chris Janssens (tel. 014/21.67.49)

* Pierre Kestemont (tel. 02/377.52.10)

* Erik Molenaar (tel. 03/218.59.69)

* Vera Tetsch (tel. 014/36.88.50)

* Willi Sas (tel. 03/293.88.49)

* Juul Slembrouck (tel. 03/321.32.75)

* Henri Stappaerts (tel. 03/288.43.70)

* Walter Van Spaendonck (tel.03/480.54.24)

Eindredacteur:

* Tim Polfliet (tel. 015/29.72.73)

Excursieplanning:

* Vera Tetsch (tel. 014/36.88.50)

Cursusverantwoordelijken:

* François Van Uffelen

(tel. 03/383.33.63)

* Hans Vermeulen (tel. 014/47.29.50)

Hoofdverantwoordelijke lokaal:

* Karl Hellemans (tel. 03/383.26.58)

Contactpersonen:

* Tim Polfliet (tel. 015/29.72.73)

M. Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

* Juul Slembrouck (tel+fax 03/321.32.75)

Drakenhoflaan 147, 2100 Deurne

* Hans Vermeulen (tel. 014/47.29.50)

Graatakker 11, 2300 Turnhout

Doelstellingen Werkgroep

- * bijdrage vormen voor natuurbehoud/-beheer
- * ecologisch onderzoek
- * verspreidingsonderzoek
- * popularisatie van de (korst)mossenstudie
- * stevige band met educatie: cursussen en initiatie-excursies
- * publicaties

De Werkgroep Mossen en Lichenen FON - Natuurpunt is een symbiose tussen de Werkgroep Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud en Natuurpunt. De werkgroep F.O.N. bestudeert al meer dan een decennium de mossen van ons land. De werkgroep opereerde in het verleden hoofdzakelijk in het Antwerpse maar richtte ook tal van excursies elders in, o.a. naar Wallonië en het buitenland.

De werkgroep staat open voor iedereen die geïnteresseerd is in mossen en/of lichenen, leken of gevorderden. Op de excursies worden beginners met zorg opgevangen (educatie). Er wordt tevens veel gewerkt aan feed-back naar de leden. Met dit alles poogt de werkgroep zijn steentje bij te dragen aan zowel mossen- en lichenenstudie, als aan het natuurbehoud.

Voor meer informatie kan u terecht bij:

Tim Polfliet en Roosmarijn Steeman

Michiel Coxiestraat 11

2800 Mechelen

tel. 015/29.72.73

e-mail mossen@natuurpunt.be

of korstmossen@natuurpunt.be

***Vergeet uw eigen bijdrage (artikels...)
aan de Nieuwsbrief niet!***

Mosseninventarisatie in Rijckvelde (Sijsele – West-Vlaanderen)

Chantal Martens

We zijn in het noorden van Vlaanderen met een aantal mensen die sinds ongeveer een jaar regelmatig samen op stap gaan om mossen te inventariseren. In januari en februari 2005 namen we Rijckvelde, een bosgebied ten oosten van Brugge, onder de loep.

Gebiedsbeschrijving

Rijckvelde is grotendeels gelegen op de oost-west georiënteerde stuifzandrug Gistel-Maldegem-Stekene. In de 18^e eeuw vonden we hier een complex van bos en heide, dat zich noordwaarts uitstreckte tot Male. Op het einde van die eeuw werden de bossen ontgonnen en werden de heidegebieden grotendeels omgezet in productiebos. Sommige bossen bestonden aanvankelijk vooral uit hakhout. Andere plaatsen werden beplant met Grove den. Het loofhout werd later grotendeels vervangen door naaldhout.

Het huidige boscomplex van Rijckvelde is ruim 100 ha groot. We treffen er volgende mosbiotopen aan:

- vooral naaldbos
- enkele stukjes loofbos en gemengd bos met als voornaamste soorten Amerikaanse eik, Zomereik, Tamme kastanje, Ruwe en Zachte berk, Lijsterbes, Vuilboom, ...
- een hakhoutbosje met Amerikaanse eik en Tamme kastanje
- verschillende beukendreven
- zowel natte als droge (soms zeer schrale) graslanden en open plaatsen in het bos
- greppels en sloten
- stijlrandjes
- een beperkte hoeveelheid liggend dood hout
- een kasseiweg
- diverse muurtjes en betonconstructies

We beperkten ons bij de inventarisaties tot het eigenlijke bosgedeelte (met uitzondering van de niet toegankelijke private stukken) en de rand van de aangrenzende landbouwpercelen. Het studiegebied strekt zich uit over 4 IFBL-hokken: C2.23.33, C2.23.34, C2.33.11 en C2.33.12. Het natuurgebiedje “De Schobbejakshoogte” werd buiten beschouwing gelaten, aangezien dit in het verleden reeds uitgebreid geïnventariseerd werd door Arnout Zwaenepoel.

Waargenomen soorten

De gebruikte nomenclatuur is volgens Gradstein en van Melick (1996) voor de levermossen en volgens Smith (2004) voor de bladmossen.

Levermossen

	C2.23.33	C2.23.34	C2.33.11	C2.33.12
<i>Lepidozia reptans</i> ⁽¹⁾	X			
<i>Calypogeia fissa</i>	X			X
<i>Cephalozia bicuspidata</i> ⁽²⁾				
<i>Lophocolea bidentata</i>	X			
<i>Lophocolea heterophylla</i>	X	X	X	X
<i>Pellia epiphylla</i>	X			X
<i>Lunularia cruciata</i>	X			
<i>Marchantia polymorpha</i>	X		X	
<i>Riccia glauca</i> ⁽³⁾	X			
(1) <i>Lepidozia reptans</i>: massaal op quasi alle stronken in hakhoutbosje van Amerikaanse Eik en Tamme Kastanje (2) <i>Cephalozia bicuspidata</i>: slechts op één plaats, langs rand van bospad en op greppelwand (3) <i>Riccia glauca</i>: op akker grenzend aan bos, langs oude spoorweg. Enkele jaren geleden zag Arnout Zwaenepoel daar ook <i>Riccia sorocarpa</i>.				

Bladmossen

	C2.23.33	C2.23.34	C2.33.11	C2.33.12
<i>Polytrichastrum formosum</i>	X	X	X	X
<i>Polytrichum commune</i>			X	
<i>Polytrichum piliferum</i>	X			
<i>Polytrichum juniperinum</i>	X	X		
<i>Atrichum undulatum</i>	X	X	X	X
<i>Ceratodon purpureus</i>	X	X	X	X
<i>Dicranoweisia cirrata</i>	X	X	X	X
<i>Dicranella heteromalla</i>	X	X	X	X
<i>Dicranum scoparium</i>	X	X	X	
<i>Campylopus pyriformis</i>	X	X	X	X
<i>Campylopus introflexus</i> ⁽⁴⁾	X	X	X	X
<i>Barbula convoluta</i>	X			
<i>Barbula unguiculata</i>	X	X		
<i>Tortula muralis</i>	X	X	X	
<i>Syntrichia ruralis</i>	X			
<i>Schistidium apocarpum</i>	X			X
<i>Grimmia pulvinata</i>	X		X	X
<i>Funaria hygrometrica</i>	X		X	
<i>Physcomitrium piriforme</i>				X
<i>Orthodontium lineare</i> ⁽⁵⁾	X	X	X	
<i>Bryum capillare</i>	X	X	X	X
<i>Bryum argenteum</i>	X		X	
<i>Bryum dichotomum</i> ⁽⁶⁾			X	
<i>Bryum rubens</i>	X		X	

<i>Mnium hornum</i>	X	X	X	X
<i>Plagiomnium affine</i>	X			X
<i>Aulacomnium androgynum</i>	X	X	X	X
<i>Orthotrichum affine</i>	X	X	X	
<i>Orthotrichum diaphanum</i>	X	X	X	
<i>Orthotrichum anomalum</i>	X			
<i>Ulota brunchii</i>	X			
<i>Amblystegium serpens</i>	X		X	X
<i>Brachythecium albicans</i>	X		X	
<i>Brachythecium rutabulum</i>	X	X	X	X
<i>Pseudoscleropodium purum</i>	X		X	
<i>Rhynchostegium confertum</i>	X			X
<i>Kindbergia praelonga</i>	X	X	X	X
<i>Plagiothecium denticulatum</i>	X			
<i>Plagiothecium laetum</i>	X		X	
<i>Pseudotaxiphyllum elegans</i>	X	X	X	X
<i>Calliergonella cuspidate</i>	X			
<i>Hypnum cupressiforme</i>	X	X	X	X
<i>Hypnum jutlandicum</i>	X	X		
<i>Pleurozium schreberi</i>		X		
<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>	X	X	X	X
(4) <i>Campylopus introflexus</i> : in het gehele bos talrijk aanwezig, vooral op de greppelwanden en aan de voet van bomen				
(5) <i>Orthodontium lineare</i> : talrijk aanwezig, vooral op boomvoeten				
(6) <i>Bryum dichotomum</i> : op terras van verlaten huisje, midden in het bos				

Bespreking

Opvallend zijn de vele soorten van voedselarme, zure bodems (overeenkomstig Dirkse en Kruijzen 1993): *Calypogeia fissa*, *Cephalozia bicuspidata*, *Polytrichastrum formosum*, *Polytrichum commune*, *Polytrichum piliferum*, *Polytrichum juniperinum*, *Atrichum undulatum*, *Dicranoweisia cirrata*, *Dicranella heteromalla*, *Dicranum scoparium*, *Campylopus pyriformis*, *Campylopus introflexus*, *Orthodontium lineare*, *Mnium hornum*, *Aulacomnium androgynum*, *Plagiothecium denticulatum*, *Plagiothecium laetum*, *Pseudotaxiphyllum elegans*, *Hypnum jutlandicum* en *Pleurozium schreberi*. De ligging van Rijckevelde op voedselarme, zure zandgrond is daar uiteraard niet vreemd aan. Bovendien zorgen de naaldbossen voor een extra verzuring.

Obligate epifyten werden vrijwel niet aangetroffen. Er werd slechts op één plaats een soort van het geslacht *Ulota* opgemerkt, meerbepaald *Ulota brunchii*. Schorsbewonende levermossen ontbraken volledig. *Dicranoweisia cirrata* was wel vrij algemeen. Bepaalde soorten, met als belangrijkste *Rhynchostegium confertum*, werden wel regelmatig epifytisch aangetroffen. Echt verrassend was dit gebrek aan epifyten niet, aangezien het bos wordt beheerd als productiebos, waardoor er weinig echt oude bomen voorkomen.

Hoewel Rijckevelde niet kan beschouwd worden als een ecologisch zeer interessant gebied voor mossen, leverden de vele uiteenlopende biotoopjes uiteindelijk toch nog 54 soorten op.

Dankwoord

Met dank aan Arnout Zwaenepoel voor het kritisch nalezen van dit verslag. Dan ook aan alle deelnemers aan de inventarisaties: Annie Andries, Jef De Kempe, Koen Delva, Paul D'hoore, Wim Jans, Jef Van de Water, Bart Vandevoorde, Filip Verroens en Paul Willems.

Referenties

Dirkse en Kruijzen (1993) Indeling in ecologische groepen van Nederlandse blad- en levermossen. *Gorteria* 19, p. 1-29

Gradstein en van Melick (1996) De Nederlandse Levermossen en Hauwmossen. KNNV, Utrecht.

Smith (2004) The Moss Flora of Britain and Ireland. Cambridge University Press.

Wie geïnteresseerd is om deel te nemen aan toekomstige mossenexcursies in het noorden van Vlaanderen kan mij contacteren via martenschantal@yahoo.com

Sleutel voor het bepalen van enkele soorten van het Genus BRYOLOOG, dat kenners van Blad-, Lever- en Hauwmossen omvat

Juul Slembrouck, Drakenhoflaan 147, B-2100 Deurne (Antwerpen)

Chris Buter, Looiersveld 48, NL-5121 KG Rijen

1. **a.** Individu hoofdzakelijk aan te treffen op goed begaanbare (wandel)bospaden **2**
b. Individu vaak / meestal actief naast de begaanbare paden, of in de omgeving van moerassen / water. **7**
2. **a.** Draagt geen vrijetijdskleding en geen wandelschoenen/laarzen **3**
b. Draagt wel vrijetijdskleding en aangepast schoeisel **4**
c. Als bij b maar bovendien (sterk) sociaal geëngageerd **11**
3. **a.** Mannen met stropdas/vrouwen dragen rok of japon. Eventueel zichtbare groene vingers in de notentijd hebben geen taxonomische waarde. Denken dat mossen alleen voorkomen in groentetuintjes, bloempotten en tegeltuintjes en verwachten van u te horen, hoe ze het best te bestrijden zijn. Halen uit hun broekzak een pluk verfrommeld half droog plukje mos en verlangen van u onmiddellijk de naam daarvan. Herhalen meermaals dat ze erg veel van de natuur houden. **GEEN BRYOLOGEN**
b. Hebben niet de minste belangstelling voor mossen **GEEN BRYOLOGEN** (Toevallige passanten).
4. **a.** Kleding oogt nieuw. **5**
b. Kleding oogt gebruikt. **6**

5. a. Toont belangstelling voor mossen noch voor andere planten, stapt gezwind aan al wat groeit, kruipt en vliegt voorbij. **GEEN BRYOLOOG**
(Vermoedelijk lid van een wandelclub, overigens zonder belang).
- b. Kleding (soms deels onaangepast) lichtelijk met strepen van contact met algen. Doet zeer druk, is enthousiast en klampt zich aan U vast, soms ook te bedeesd om U aan te spreken. Kan met enig resultaat al het verschil tussen *Polytrichum* en *Tortula* aantonen. Is tijdens het veldwerk voorzien van ruime voorraden levensmiddelen om te kunnen overleven. **NOVICE BRYOLOOG**
6. a. Kleding oogt gebruikt maar is schoon ("proper", gewassen). Draagt soms een stropdas. Beoefent de bryologische winterslaap. Houdt van gekleurde prenten-boekfloraatjes en denkt dat de Canadese populier een inheemse plantensoort is. Wordt gemakkelijk afgeleid en bevestigt desgevraagd dat hij het gras kan horen groeien. **DEELTIJDS BRYOLOOG**
- b. Kleding duidelijk gebruikt maar nog weinig gehavend. Gebruikt de loep soms ietwat onhandig. Kan de meeste mossen herkennen als hij ze ziet in een herbarium, dat voorzien is met een etiket met gecontroleerde naam. **AANKOMEND BRYOLOOG**
7. a. Kleding gebruikt en gehavend (scheuren van prikkeldraad e.d.). Bedient zich van de loep op correcte wijze. Gebruikt zelfs meermaals twee loepen tegelijk en verdubbelt op die manier het aantal soorten, dat op de bezochte plaatsen voorkomt. Roept ook op voorhand tenminste 20 soorten die in het te bezoeken gebied zullen worden aangetroffen en dit al onmiddellijk na het uitstappen van de auto(bus). **OPTIMIST BRYOLOOG**
- b. Als hiervoor, maar begint na ongeveer een half uur al te informeren naar de smaak van koffie. **CULINAIR BRYOLOOG**
- c. Als hiervoor maar draagt schoenen omdat laarzen vergeten zijn. Verblijft derhalve aan de hoge oever van wateren e.d., tevergeefs op zoek naar mogelijke ondersoorten van *Octodicerias fontana*. Komt vrijwel altijd, spijs behoedzaam voortschrijden toch in een of ander putje terecht en gaat doorgaans met natte voeten naar huis. Beschikt over een krachtwoorden-vocabularium. **PECHHEBBER BRYOLOOG**
- d. Niet te determineren m.b.v. voorgaande kenmerken **8**
8. a. Individuen doorgaans rechtopstaand **9**
- b. Individuen meestal niet rechtopstaand **10**
(Door niet bryologen met enige verbazing opgemerkt, wegens de neiging zich altijd kleiner te willen maken als ze eigenlijk zijn, omdat altijd naar de grond gekeken wordt. Ingeval van voorkomen in een groep zijn, door de identieke houding, de individuen niet goed van elkaar te onderscheiden.)
9. a. Loep ontbreekt en is vervangen door een veldkijker. Individuen met verkrampte nekspieren. Reageert op de opmerking : 'Kijk daar ligt een dood vogeltje', met de vraag, 'Waar?', terwijl hij omhoog kijkt. Hoort thuis in de veldgids 'Dierenkenner(s)', onderafdeling 'VOGELKENNERS'. Raadpleeg zo nodig deze veldgids in overige gevallen. Hier niet verder behandeld.
- b. Loep aanwezig. Individu heeft kennelijk een pijnlijke rug. **VERMOEIDE BRYOLOOG**

- 10. a.** Soort met betrekkelijk schone vingers. **GEWOON BRYOLOOG**
b. Soort met ontzettend vuile (gebroken) nagels en knieën, zeult rond met vrachten enveloppen, kokertjes, dozen met genummerde vakjes, stompjes potlood, verzorgt tevens ijverig de veldwaarnemingen

BUITENGEWOON BRYOLOOG
typische ondersoort

(Hiertoe behoren verscheidene ondersoorten, voor de argeloze toeschouwer vaak niet van elkaar te onderscheiden).

Subsp. b1. Zondert zich al vrij snel af van de anderen. Komt na enige tijd en regelmatig met dozen vol mossen aandragen teneinde daarvan kond te doen.

SOLITAIR BRYOLOOG

Subsp. b2. Zit meestal op de knieën (eeltig!) en de eerste indruk is dat hij schuine moppen uit een of ander toneelstuk van Plautus debiteert of de scheepsinventaris uit de Ilias van Homeros opdreunt. Bij nader toehoren blijken hij evenwel wetenschappelijke namen van mossen toe te roepen.

BUITENGEWOON BRYOLOOG
ondersoort: HKP-specialist

[Indien men namen van *Arachnidae* en/of *Collembolae* e.d. hoort dan is dit het bewijs dat vergelijkbare soorten ook voorkomen buiten het genus 'Bryoloog'.]

N.B. Het toeroepen gaat meestal over in hevige discussies over de (juiste) oude, de (juiste) nieuwe/huidige en de (juiste) toekomstige naam van hetgeen zij beweren te hebben gevonden. Het gebeurt regelmatig dat zij na de discussie hun buit met gebaren van vertwijfeling in hun weitas opbergen, hetgeen dan vooral soorten betreft van het geslacht '*Meenemia*'. Ook kan het gebeuren dat zij met schouderophalen het gevondene verachtelijk weggooien met de mededeling dat het een mos van het genus '*Wegsmijtia*' betref.

Er zijn voldoende redenen, die ons er toe nopen deze ondersoort niet verder op te splitsen en ons te houden bij 'H(eel) K(leine) P(estmosjes) specialist'. Het hopeloze om de zaak taxonomisch onder de knie te krijgen wordt eerst goed duidelijk als men verneemt welke afwijkende begrippen zij over 'groot' en 'klein' hebben.

- 11.** (Navolgende soorten betreft gewone tot buitengewone bryologen, maar door specifieke eigenschappen vallen zij onder de zogenaamde "kleine" soorten).
- a.** Soort is quasi sociaal **12**
b. Soort is onverdacht en bewogen sociaal **13**

- 12.** Heeft alle aangedragen soorten reeds ooit eerder gezien. Heeft de sterke neiging veel onder te brengen bij één soort en afwijkingen te verklaren als standplaatseffect. Is hierover zeer mededeelzaam. Heeft zijdelings wel gehoord van DNA onderzoek, maar doet er niets mee. Publiceert regelmatig.

VOETSTUK BRYOLOOG

- 13. a.** Heeft een goed ontwikkeld zichtvermogen. Ziet altijd als eerste de interessante soorten tijdens het veldwerk. Herkent *Seligeria* op rotsen, 50 meter naast het pad in dichte mist. Vertelt honderd uit over mossenkunde, tot in de vroege uren en gebruikt dit als alibi om het geheel te overgieten met veel bier. Heeft zoals eenieder onder gelijke omstandigheden daarna een flinke kater (naar gelang de streek: le lendemain de la veille / am Morgen danach / the morning after the day

before [patented hangover]).

ZUIPSCHUIT BRYOLOOG

- b. Heeft een sterk ontwikkeld reukorgaan. Determineert *Lophozia bicrenata* en toekomstige ondersoorten van *Lophocolea semiteres* op de reuk af, op 60 meter afstand bij windkracht 8 Beaufort en *Ditrichum cylindricum* aan de overkant van de heuvel. Soms wordt hij door cultuur aangegrepen en gaat hij mossen kweken in proefglazen, aquaria en terraria. Geeft aan zijn huis de naam van een mossengenus.

EXPERT BRYOLOOG

- c. Lijdt zichtbaar aan angst achterop te geraken en wenst daarom uitdrukkelijk kennis te hebben van de laatste stand in deze wetenschap. Spoedt zich daarom na elke veldwerkactiviteit onmiddellijk naar symposia, colloquia, internationale congressen en lijdt derhalve aan een chronische jet-lag. Spreekt voor de vuist weg over duistere aspecten van de bryologie of (op vraag) van de subfossiele mosflora van de Zuidpool. Kan meestal alleen per brief of per e-post bereikt worden.

UNIVERSEEL BRYOLOOG

- d. Nog andere kenmerken vertonend

14

14. a. Beweegt zich bedachtzaam schrijdende voort. Kijkt onderwijl uit naar liggende boomstammen om als zitplaats te dienen. Wijst met z'n wandelstok in de te zoeken richting. Heeft lovende woorden over voor personen die minder algemene mossen aandragen.

NESTOR BRYOLOOG

- b. Vermijdt in het terrein zorgvuldig elke braamstruik of brandnetelplek, zeult met een weitas waarin ruimschoots Zweedse muggenolie en een flinke voorraad pleisters. Schuwt niet tot eerste hulp over te gaan bij "verwondingen van derden".
- c. Roept bij elke interessante vondst de anderen teneinde er kennis van te nemen. Vertelt eventuele bijzonderheden maar schuwt soms niet te zeggen dat hij het nog niet weet wat het dan wel mag zijn. Wijst op de noodzaak van nader microscopisch onderzoek. Zal na het veldwerk altijd aandringen op het gezamenlijk napraten onder het nuttigen van een pannenkoek.

SAMENBINDEND BRYOLOOG

- d. Zeult rond met een plooiestoeltje en gebruikt het meermaals, precies op de plaats, waar tussen de voeten plotsklaps *Rhytidiadelphus loreus* of een niet te determineren *Plagiothecium* te zien is; verzorgt de collega's met snoep en slurpt chocomelk.

ZITTEND BRYOLOOG

- e. Heeft kennis van het gebruik van pen, schrijfmachine dan wel van de PC. Pleegt een enorme collectie aan te leggen van bijdragen, bestemd voor de meeste (groene) tijdschriften, inzonderheid het onze, over populaire aspecten van de bryologie en in het algemeen het bryologische aspect van natuurgebieden, waar hij thuis is.

ZEER GEZOCHT BRYOLOOG (*)

(*) Weerkerende berichten wijzen er op, dat deze soort een gaatje in het hoofd heeft. Onderzoek is aanbevolen.

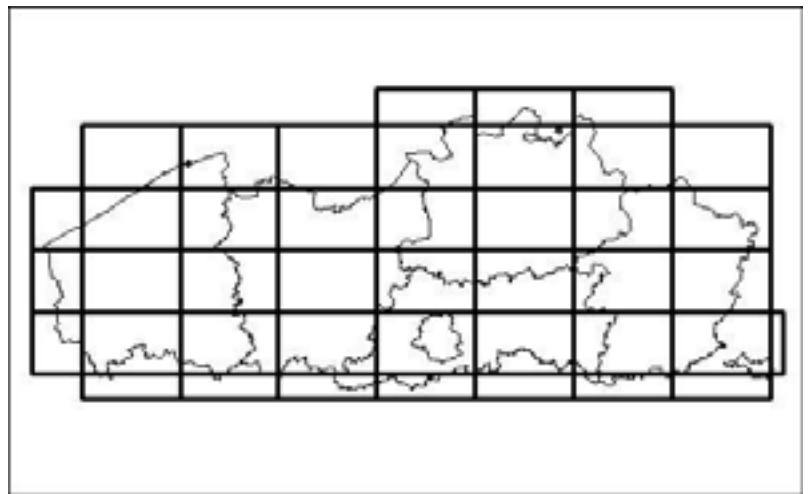
Ten behoeve van het uitwerken van verspreidingskaarten 'waar bryologen zich ophouden', wordt aan ijverige veldwerkers verzocht, de bovenvermelde bryoloogsoorten te noteren, indien zij in het veld worden aangetroffen, dit uiteraard met opgave van datum en juiste locatie (district, kwartierhok/uurhok, omstandigheden).

N.B. 1. De tabel is geïnspireerd door een aantal "bepalingen" in "The Field Guide to the British Bryological Society – auteur A.N.O.N." in de tachtiger jaren van de vorige eeuw in het tijdschrift van onze Britse collega's verschenen.

2. De ontwerpers hebben aanvankelijk geprobeerd de bedenkingen over en de vingerwijzingen m.b.t. de goede en slechte soorten determinatiesleutels van *Leni Duistermaat* in acht te nemen. Het bleek alras, dat bryologen moeilijk te vergelijken zijn met planten. Wij zijn dus een eigen weg opgegaan, zo deze sleutel uiteraard voor verbetering en verfijning vatbaar is (zie *Leni Duistermaat* in "Sleutels", *Gorteria* 31/6, 2005-2006, p. 149-155).

Nieuwsbrief PLANTEN

6e jaargang, nr. 2
april 2006

Plantenwerkgroepen Natuurpunt

In het Vlaamse land zijn tientallen plantenwerkgroepen actief binnen natuurpunt. Zij organiseren i.s.m. de natuurvereniging talloze planten excursies. De meeste excursies staan ook open voor beginners. Er wordt normaal expliciet aandacht besteed aan educatie (zeker in het kader van de provinciale werking).

Veel werkgroepen doen aan inventarisatie op kilometerschaal (via het 'IFBL-raster' dit in het kader van atlasprojecten. Een reeks werkgroepen spitst zich evenwel toe op de studie en inventarisatie van gebieden zoals biotopen en reservaten. Tijdens een aantal activiteiten van de werkgroep Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud wordt zelfs zeer nadrukkelijk aan vegetatiekunde gedaan (vegetatie-opnamen). U hebt als vrijwilliger de kans om hieraan actief deel te nemen en bij te leren.

Informatie inventarisatie & monitoring:

Tim Polfliet en Roosmarijn Steeman
Natuurpunt Studie
Coördinatoren
Cel planten, mossen, lichenen, fungi
Michiel Coxiestraat 11
2800 Mechelen

tel. 015/29.72.73
fax. 015/42.49.21 (tav. Studie)

e-mail:
planten@natuurpunt.be

Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud

Voorzitter:
Erik Molenaar
Ferdinand Coosemansstraat 24
2600 Berchem
tel. 03/218.59.69

e-mail
erik.molenaar@skynet.be

fon-o-foon 0474/35.53.69

FON-Website:
<http://users.skynet.be/fon/>

Website (algemeen):
<http://www.natuurpunt.be>
(cfr. natuurstudie)

Nationale Werkgroep Botanie

Voorzitter:

André Van den Bergh
Vitsgaard 9
1745 Opwijk
tel. 052/35.05.18
GSM 0472/ 68.83.35

e-mail:
andre.vandenbergh@scarlet.be

NWB

Vergeet uw eigen bijdrage aan de
Nieuwsbrief Planten niet!

www.plantenwerkgroep.be

Je wist het of je wist het nog niet, maar sinds kort is de website www.plantenwerkgroep.be in het leven geroepen.

Deze website wil aan alle plantenwerkgroepen in Vlaanderen een forum aanbieden om hun activiteiten en onderzoeksprojecten kenbaar te maken. Deze site is een initiatief van Flo.Wer vzw (Floristische Werkgroepen) en Natuurpunt Studie en staat open voor alle plantenwerkgroepen die werkzaam zijn in Vlaanderen.

De bedoeling is dat alle Vlaamse plantenwerkgroepen hier terug te vinden zijn, met minstens één contactpersoon, afbakening van het werkingsgebied, een paar regels uitleg over de werking en aankondigingen en verslagen van activiteiten.

De website is zodanig ontworpen, dat de werkgroepen zelfstandig hun deel van de website kunnen invullen, aanpassen en wijzigen, op een eenvoudige manier. Voor de werkgroepen die zelf reeds over een website beschikken, kan een link gelegd worden van deze website naar hun eigen website en omgekeerd.

- 1) Wie ziet het zitten om deze website zelf in te vullen voor zijn werkgroep?
Dan kan je een paswoord en uitleg over het invullen van de website verkrijgen.
- 2) Bij welke werkgroep ziet niemand het zitten om deze website zelf in te vullen?
Teksten en info kunnen dan naar mij doorgestuurd worden en dan zet ik ze op de website.
- 3) Welke werkgroepen hebben zelf al een website? Stuur de site door en dan leg ik een link naar jullie website en dan kunnen jullie eveneens een link leggen naar www.plantenwerkgroep.be

Roosmarijn Steeman: Roosmarijn.steeman@natuurpunt.be of 015/29 72 22

Invasieve watergebonden plantenexoten

Het Antwerpse provinciebestuur heeft een overzichtje gemaakt van de kenmerken van een aantal water-exoten. De bestrijding van waterexoten vormt een actie binnen het LIFE Grote Neteproject.

Voor meer inlichtingen kan je terecht bij Jens Verwaerde:

Jens.Verwaerde@natuurpunt.be of 015/297229

Heel duidelijke foto's met determinatiekenmerken vind je op volgende site:

<http://www.kuleuven-kortrijk.be/facult/wet/biologie/pb/kulakbiocampus/images>

Algemene vergadering FLOWER, Meise, 26 februari 2006

Anne Ronse

De voorzitter heette alle aanwezigen welkom, waarna de penningmeester kort het financieel verslag belichtte dat aan de aanwezigen werd doorgegeven. Vervolgens toonde de floristische secretaris online zijn verslag, dat hij op de gloednieuwe Flower-website geplaatst had. Deze website, die nog in testfase verkeerde, is ondertussen operationeel en geplaatst op www.plantenwerkgroep.be. Elke deelnemende plantenwerkgroep krijgt hierop een aparte pagina, die volledig zelfstandig beheerd kan worden (aan te vragen bij Wouter Van Landuyt).

Na het administratief deel van de AV werden lezingen gegeven over het floristisch onderzoek in de ons omringende landen en gewesten. De eerste werd gegeven door Jacqueline Saintenoy-Simon (Amicale Européenne de Floristique), die een overzicht gaf van de floristische activiteiten in het zuiden van België. Als eerste punt werd de rode lijst van Wallonië voorgesteld, die tot stand gekomen is na heel veel literatuuronderzoek en enig veldwerk. Er werden 650 soorten in opgenomen, en een voorbeeld van een fiche werd getoond. Dit werk heeft geleid tot een lijst van beschermde planten die per Waals decreet van 6/12/2001 werd bekrachtigd, en tot de Rode Lijst van planten in Wallonië, die binnenkort zal verschijnen (is al op het Web beschikbaar). Het blijkt dat ongeveer de helft van de Waalse flora in meer of mindere mate bedreigd is, vooral binnen de groepen van graslanden op schiefer, akkeronkruiden, oevervegetaties en hooilanden. Sommige verdwenen gewaande soorten blijken nog stand te houden, bijv. *Arnica montana*, terwijl andere soorten nieuw verschenen zijn, zoals *Conopodium majus* en *Dittrichia graveolens*. Er werd een overzicht gegeven van invasieve plantensoorten. Een tweede project is de Waalse plantenatlas, die in 2010 gepland wordt. Er zijn momenteel al 7000 lijsten ingevoerd, van 1430 plantensoorten, en er werken verschillende medewerkers om streeplijsten op te stellen. Tenslotte werd ook de Brusselse groep van de AEF voorgesteld, die jaarlijks een vijftiental lijsten opstellen. Er wordt een sterke achteruitgang van braakliggende gronden en van moestuintjes vastgesteld, terwijl heel wat inheemse waterplanten ingevoerd worden. Enkele bijzondere vondsten betreffen bijv. *Cuscuta europaea*, *Ceterach officinarum*, *Gagea spathacea* en *Montia minor*.

De Nederlandse spreker Baudewijn Odé gaf zijn presentatie de titel 'Vlaanderen, is er nog toekomst na de atlas?'. In Nederland wordt een nieuwe plantenatlas verwacht in 2007. Na de afwerking van een atlas stelde hij voor om door te gaan met nog meer gedetailleerde gegevens, niet alleen op kilometerhok, maar nog actuelere gegevens ook door frequentere bezoeken, met een betere kwaliteit van waarnemingen, en met meer betrokkenheid van beginnende waarnemers o.a. door een vlotte uitstraling naar buiten. Dit wordt in Nederland beoogd door de creatie van een Nationale Database Flora en Fauna, VOFF genaamd. Dit moet alle PGO-databases onder 1 dak brengen en mbv Ecogrid-programmatuur toegang via internet verschaffen, voor zowel het invoeren als raadplegen en controleren van gegevens. Het zal dan mogelijk zijn om op een kaart te klikken voor de precieze aanduiding van een vindplaats, en er zal een foto-archief ter beschikking staan voor hulp bij en controle van determinaties. De papieren formulieren zullen echter blijven bestaan. Er bestaan momenteel verschillende websites waar natuurliefhebbers hun waarnemingen kunnen invoeren, zoals waarneming.nl. Op lange termijn zou via GBIF (Global Biodiversity Initiative

Facility) de centrale ontsluitbaarheid kunnen bevorderd worden, en wie weet kan er een evolutie zijn naar een Europees systeem (Eurogrid).

Daarna sprak Benoît Toussaint (Conservatoire Botanique National de Bailleul) over het floristisch onderzoek in Noord-Frankrijk (Les inventaires floristiques en France : synoptique national et présentation des projets dans le nord-ouest du pays). Hij gaf eerst uitleg over de definitie en de taken van de Franse 'Conservatoire Botanique Nationaux' en gaf een overzicht van de bestaande CBN en hun werkingsgebied. Eén van hun activiteiten is de floristische inventarisatie, maar in Frankrijk is er geen nationale atlas; er bestaan wel rode lijsten voor heel het grondgebied. Er bestaan wel databanken, waaronder 'Digitale' dat in Access + ArcView ontwikkeld is, en ongeveer 2,5 miljoen floristische en fyto-sociologische gegevens bevat van Noord-Frankrijk, en waarvan de raadpleging via internet in de loop van het jaar mogelijk moet worden. In het gebied van Nord/Pas-de-Calais is een groep van een honderdtal floristen actief, zodat al een derde van alle kilometerhokken in dit gebied geïnventariseerd zijn. In 2006 zal een atlas afgewerkt worden van de flora van Frans-Vlaanderen. In het departement Aisne en de streek Haute Normandie worden dit jaar nieuwe atlasprojecten gestart. Een ander floristisch project is de publicatie van een atlas voor Noord-Frankrijk en België, gebaseerd op de inventarisaties van het Institut Floristique Franco-belge (IFFB) op niveau van 4 km x 4 km, verricht tussen 1972 en 2001. Hiervan werd een CD gemaakt, waarvan de gegevens echter zouden moeten gecontroleerd en gevalideerd worden. Bij gebrek aan financiële middelen is dit project blijven steken.

Gezien de vele gemeenschappelijke belangen stelde B. Toussaint voor om samen te werken, bijvoorbeeld voor een vernieuwde flora van De Langhe et al (berekening van zeldzaamheid per district, mogelijke uitbreiding van het gebied naar het zuiden, ...), of bijvoorbeeld voor de publicatie van de IFFB-atlas. Hij vestigde ook onze aandacht op het feit dat er in Noord-Frankrijk nog veel lijsten te maken zijn.

Tussen twee lezingen in werd door een oude Flo.Wer-getrouwe, Juul Slembrouck, een anekdote verteld over wijlen Emiel van Rompaey en Jozef-Edgar De Langhe, doorspekt met Antwerpse humor...

Na de lezingen waren er toespraken door Eckhart Kuijken, directeur van het Instituut voor Natuurbehoud (vanaf 1/4/2006 het INBO, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek), en door Jan Rammeloo, directeur van de Nationale Plantentuin van België. Beiden feliciteerden de makers van de atlas en vooral de talrijke vrijwilligers, die tijdens hun vrije tijd zoveel werk verzet hebben om gegevens aan te leveren over de verspreiding van de planten. Het belang en gewicht van de atlas werd in de verf gezet, en in verband gebracht met de dringende noodzaak aan cijfers voor het beleid, o.a. in het kader van Biodiversity Countdown 2010. Léon Delvosalle, één van de pioniers van de floristiek in België, werd gelauwerd. De ongelooflijk uitgebreide floristische activiteit van deze ondertussen krasse negentiger werd kort belicht. Het eerste exemplaar van de nieuwe plantenatlas werd hem overhandigd terwijl het publiek hartelijk applaudisseerde.

Er volgde een receptie, waarbij ondertussen de mogelijkheid bestond om de nieuwe atlas aan te schaffen. Talrijke kooplustigen schoven geduldig aan. Gelukkig kon het lijvige boek in het hoofdgebouw afgehaald worden, wat de terugweg verkortte en wat ook het aantal rugklachten moest beperken...

Nieuwe vindplaatsen van IJzervaren en Venushaar (13 maart 2006)

Erik Molenaar

Begin maart kregen we de gelegenheid een kort een bezoek te brengen aan het verlaten Dominicanerklooster in de Ploegstraat te Antwerpen.

Er is een werkgroep die het pand heeft behoed van sloop i.p.v. er kantoormastodonten te laten verrijzen. De Kievitbuurt (en Antwerpen in het algemeen) is al genoeg ten prooi gevallen aan dit soort megalomane hocus-pocus. De Ploeg (zeven buurtcomités rond de Provinciestraat) streed om "klooster en kerk" te behouden. Na een kort bezoek aan de ontwijde kerk gaan we in gezelschap van Marleen Wille (werkgroep Kievitsnest) naar het ontoegankelijke, gekraakte deel. De bezetters worden hier trouwens bedankt voor hun medewerking. De oude tuin laat een typische inrichting zien uit de periode van aanleg (1910-1914).

Centraal staat een gecultiveerde jeneverbes en enkele pollen Pampagras, waar omheen een voetpad leidt. In de buitenrand groeit Chinees klokje, diverse coniferen en enkele exoten. Van enige natuurlijke bosvorming is geen sprake; alles is geblokkeerd in de onnatuurlijke opbouw. Enkele vlieren zijn nog overblijvers van een eerste historische spontane kolonisatie, deels getooid met Gewoon judasoor. Sinds 2001 valt de tuin ten prooi aan Chinese vlinderstruik en Klimop-cultivars hijsen zich over de muren. Voorts groeien Blauwe regen en Wilde wingerd onbelemmerd uit tot vrijwel alle oude muren bedekt zijn.

In de kruidlaag vallen verwilderde overwinterende soorten als Kruiwend zenegroen, Mansbloed, Gestreepte dovenetel, Slaapkamergeluk en Schijnaardbei op. Allerlei bolgewassen laten hun verse blaadjes zien, zoals Boerenkrokus, Blauwe druifjes, Spaanse hyacint en Sneeuwkllokje. Opvallend is de enorme populatie Armeense braam.

Onze zoektocht gaat verder in enkele kleine tuintjes. Hier treffen we eindelijk een muur die niet volledig is overwoekerd met klimop en waarop zich een kleine populatie Muurvaren en Mannetjesvaren kon handhaven. De meest merkwaardige ontdekking is een oude muur waarop zowel Tongvaren, IJzervaren als Venushaar groeiden. Dit is een nieuwe vindplaats van deze laatste twee merkwaardige subtropische soorten, zowel in het werkingsgebied van de Natuurpunt-afdeling Land van Reyen als in het IFBL-hok C4-26-42.

Een zomerbezoek zal zeker uitsluitsel geven aan de rest van de muurflora en het grasland in de oude tuin. We hopen dat deze spoedig van afval kan worden ontdaan en dat, alvorens tot aanleg over te gaan, we een goed beeld van de aanwezige flora kunnen krijgen. Mensen die willen helpen met de opruim zijn er trouwens van harte welkom!

Nieuwe vleugelvaren voor Antwerpen (18 april 2006)

Erik Molenaar

Vervolg op het onderzoek in het verlaten Dominicanerklooster in de Ploegstraat te Antwerpen. Achter de scheidingsmuur bevindt zich nog een oud pand, waar we later in april ook toegang krijgen. Op de zelfde muur bevinden zich naast het bekende Venushaar en de IJzervaren ook een exemplaar Vleugelvaren. Verder Slaapkamergeluk, Muurvaren en Tongvaren. Op de platte daken achter het complex staat het vol bloeiend Kandelaartje, in gezelschap van Wit vetkruid en Muurpeper.

De vleugelvaren wordt op foto herkend door Filip Verloove als *Pteris cretica* CV *albolineata*. Als bijzonder determinatiekenmerk vermeldt hij de ongeveugelde bladspil.

Vroege Lenteflora in Yvoir en omgeving (01-04-2006) - Champalle en Vallei van de Bocq

Erik Molenaar

Vooraf

Negen wakkere floristen maken die ochtend een excursie in het gemeentelijke reservaat van Champalle (IFBL h5-27-31) in Yvoir (Houx). Het gebied is 30 ha groot en beslaat de kalkstenen ravijn die pal op het zuiden is gericht. Beneden stroomt de Maas. Maartse buien en aprilse grillen hebben de lenteflora met enkel weken vertraagd, maar toch slagen we erin om heel wat soorten te herkennen. Na de middag bezoeken we de vallei van de Bocq (IFBL h5-27-12), waar vorige lente ook een onderzoek doorging (NWB).

Bespreking

Een verrassend aspect is de overvloedige bloei van Ruig viooltje. Daar enkelen onder ons het reservaat meermaals bezochten was het een uitdaging de soorten vegetatief en uit bloeiresten op naam te brengen. Er bleven wel wat vraagtekens want o.a. Ruige scheefkelk hebben we niet kunnen aanwijzen. Uit eigen ervaring en gegevens van Saintenoy-Simon en Duvigneaud weten we onder meer dat Wit zonneroosje er overvloedig voorkomt, maar het onderscheid met het Geel zonneroosje hebben we niet gemaakt. Nu de kruidlaag nog in de startblokken staat is het aandeel mossen overweldigend. Spijtig genoeg waren geen doorwinterde mossenkenners aanwezig. De zaken die we zeker kenden zijn mee opgenomen in de overzichtslijst. Er is ook ingezameld.

Bos en struweel

Een 60-tal soorten worden opgetekend zowel op de heen- als de terugweg door het bos. De lijst is natuurlijk niet volledig; het is maar een impressie van wat opviel. De rozetten van Mannetjesorchis zijn in elk geval weer overvloedig. In het bos vonden we Gele kornoelje, Hazelaar, Stinkend nieskruid, Bosbingelkruid, Gulden sleutelbloem en Speenkruid bloeiend aan. Muskuskruid en Palmboompje staat nog in knop. Naast enkele meer gewone mossen valt Geplooid snavelmos op. Aan de overjaarse bloeiwijzen herkennen we o.m. Hondstarwegras. maar Peperboompje is vreemd genoeg niet gezien.

Kalkgrasland

Een 60-tal soorten worden opgetekend op de rotsen, de grazige stukken en de vlekken met gekapte buxus. Het is verbazingwekkend hoe ondanks de aanhoudende wintertemperaturen de vegetatie hier is ontwikkeld. Blauwgras staat in bloei en domineert op dit moment het grasland. Voorts bloeien Vroegeling (abundant), Rozetsteenkens, Doorgroeide boerenkens en Ruig viooltje (frequent), en occasioneel Stinkend nieskruid. Bergdravik en Ruig hertshooi is aan de oude bloeiwijze nog goed te herkennen. Ook de Eikvaren - zeer grote planten onder Buxus - wordt getest op zijn 'annulus': Het blijkt nadien allemaal Brede eikvaren te zijn. Dit is de enige plaats waar het Geel hongerbloempje van nature België voorkomt, en we hebben er naar gezocht, omdat het een oveverblijvende plant is. We hebben een foto van een mogelijk exemplaar dat een kleine rozet had ca. 5 cm doorsnede. Onder de mossen vermelden we Kammos, Groot klokhoedje, Geplooid snavelmos, Smal boomvorkje, Glad kringmos, Gewoon pelsmos, Buizerdmos, Gedrongen schoffelmoss en Gewoon parelmos.

Open groeve in bos

Op zoek naar Wilde narcis nemen we een kijkje op een open plek in het bos. Op de losliggende, met mos overgroeide stenen vinden we een populatie Schubvaren. Voorts noteren we er Steenbreekvaren, Gele kornoelje, Bosaardbei, Gewone es en Brede eikvaren. Opvallende mossen zijn Zijdemos, Pluimstaartmos en een Leermos (G).

Rand mesofiel grasland

Voor de volledigheid vernoem ik Grote leeuwenklauw dat we opmerken op een molshoop in het grasland aan de rand van het bos. Er waren hier geen bloeiende planten te vinden. Op de molshoop groeiden verder Gewone hoornbloem, Scherpe boterbloem en Veldzuring.

Rivier, uiterwaarden, ravijnbos

Vanaf het vluchtelingencentrum Instituut de Notre Dame volgen we de Bocq stroomopwaarts tot aan de volgende kruising met de spoorlijn. Een wisselvallig weertje is het wel, want we krijgen, regen, hagel, donder en bliksem en stralende zonneshijn. Eerst passeren we een breed alluvium met natte ruigte en bronnetjes. Er is een aanplant van kleine naaldbomen ingezet en het brongebied is flink gedraineerd. Later vernauwt de vallei en passeren we een ravijnbos met een overvloed aan Tongvaren, een beperkt aantal ex. Stijve naaldvaren en Brede eikvaren. In bloei staan Gele anemoon, Bosanemoon, Verspreidbladig goudveil, Vingerhelmbloem, Hazelaar, Bosgeelster, Stinkend nieskruid, Bleke schubwortel, een enkele Trompetnarcis, Groot hoefblad, Slanke sleutelbloem, Gulden sleutelbloem, Speenkruid en Klein hoefblad. Er worden een 100-tal soorten genoteerd, waaronder ook de mossen Groot touwtjesmos, Kammos, Groot klokhoedje, Zijdemos en Schijfjesmos. Opvallende exoten zijn Spaanse zuring, Damastbloem en Beklierde kogeldistel. Er zijn natuurlijk ook zaken die verwacht werden, maar niet zijn opgemerkt, zoals Knikkend nagelkruid, Bittere veldkers en Reuzenbalsemien.

Slot

Het is altijd een risico om een vroege excursie in te richten, maar het was een buitengewoon prachtige dag voor de opening van het nieuwe floristische seizoen.

De Vette-meers in Eksaarde en Moerbeke (22-04-2006)

Erik Molenaar

Vooraf

De Vette-meers is een vrij groot jachtdomein dat als natuurgebied is ingekleurd. Het is privé-domein dat niet toegankelijk is voor het publiek en zowat 20 jaar geleden is er een gedetailleerde opname van gemaakt. Het bosgebied is aangeplant op het einde van de 18de eeuw en wel op een nat hooilandcomplex dat bekend stond als de Vette-meers. Gescheiden door greppels, de Fondatiegracht en de Moervaart zijn er 16 percelen divers ogend bos, allemaal op rabat. Op één dag is het niet mogelijk alles grondig te onderzoeken maar van de loofhoutaanplanten zijn er wel veel nota's. Aanvankelijk moet het gebied uit een essenhakhoutbos met overstaanders van Zomereik hebben bestaan. Nu is de Vette-meers diep ontwaterd en de greppels in de percelen staan allemaal droog. In de kluiten van omgevallen dode iepen zie je zo de dikke lagen moeraskalk zitten. De bovenlaag is plaatselijk verzuurd door de

aanwezigheid van naaldhout. Toch vinden we nog vrijwel overal Dauwbraam. Elders is aan de moslaag te zien dat er veel kalk zit, door b.v. de aanwezigheid van Geplooid snavelmos. Door ontwatering is het bos in de loop der jaren volledig verbraamd, wat het trouwens tot een bijzonder lastig onderzoek maakte. We zijn met 11 floristen, te weten Erik Molenaar, Tom Neels, Nico Wysmantel, Wim Strecker, Emiel Wagemans, Josefa Van de Putte, Arne Verstraeten, Geert Braem, Lieve Hylebos, Tim Audenaert en Olivier Beck.

Bespreking

Het gebied van onderzoek ligt in vier kilometerhokken, nl. c3-37-33 en 34 en c3-47-11 en 12. De percelen en onderzoeksonderwerpen zijn afzonderlijk geschikt in deze km-hokken. Voor de waarnemingen wordt de Tansleyschaal gebruikt plus opmerkingen. De gegevens van Sinaai centrum zijn van c3-48-12.

Fondatiegracht C3-47-12

De waarnemingen van deze locatie - de oevers en het water zelf - zijn op verschillende plaatsen gedaan en samengebracht in deze lijst met o.a. Oeverzegge, Waterviolier, Grote egelskop en Stijve zegge.

Perceel 3: Moerasbosje - sterk verdroogd C3-47-12

Het eerste bos dat we inventariseren bestaat uit een verlaten essenhakhout met Stinkende gouwe, Valse salie, Knopig helmkruid, Gelderse roos, Wilde lijsterbes, Bleeksporig bosviooltje, Geel nagelkruid, Gladde witbol, Gewone ereprijs, Wilde kamperfoelie, Drienerfmuur e.a soorten die we verder in heel het complex regelmatig terugvinden. Voorts zijn er moerassoorten aanwezig als Gele lis, Oeverzegge en Stijve zegge. In het perceel bevindt zich een waterpartij die eerder kunstmatig aandoet: er staat Gele plomp en op de oevers enkele siersoorten zoals Petasites japonica en Grote maagdenpalm. We noteren nog een 'Paasbloem'. Op de paden vermelden we nog Tijmereprijs.

Perceel 5: Naaldbos met veel Zomereik C3-47-12

Alleen in de randen - een steile greppel - vinden we een ontwikkelde kruidlaag met Gewone salomonszegel, Vogelmuur, Gladde witbol, Brede stekelvaren, Mannetjesvaren en Wijjesvaren, Gewone paardenbloem en zeldzaam Pilzegge.

Perceel 6: Aanplant met o.a. Beuk C3-47-12

Dit perceel is al iets beter ontwikkeld en we treffen er o.a. Boskortsteel, Pilzegge, Ruwe smele, Kruipend zenegroen, Gewone brem, tamelijk wat Grote keverorchis, 1 Wegedoorn en wat Zwarte bes aan. De Wegedoorn is een tamelijk oud exemplaar. Avondkoekoeksbloem staat in de rand. De moslaag is zeer plaatselijk ontwikkeld, met voornamelijk Groot rimpelmos en Gewoon sterremos.

Perceel 10: Open hakhout met Es C3-47-12

Er is een grazig pad dat door dit perceel loopt, waarop een verruigd nat grasland is verschenen met o.a. Hennegras, Kale jonker, Zilverschoon, Vijfvingerkruid, Heelblaadjes en Geoord helmkruid; het gaat over in struweel met Rode kornoelje en Dauwbraam. Vooral in de zuidwesthoek vinden we onder aanplant van Haagbeuk een mooie bosflora met o.a. Zoete kers, Gewone salomonszegel, Bosandoorn, Gelderse roos, Boskortsteel, Hazelaar, een grote populatie van Grote keverorchis en Eenbes. Midden in dit complex ligt een maïsakkertje voor de jacht, waarin we naast

gewone akkeronkruiden zoals Grote ereprijs, Gewoon knikkertjesmos, Gewoon herderstasje, Vroegeling, Canadese fijnstraal, Straatgras en Liggende vetmuur nog Vreemde ereprijs en Kandelaartje aantreffen.

Perceel 16: Open hakhout met Es C3-47-11

Naast de Fondatieloopt groeit een alluviaal bos met Gewone engelwortel, Boskortsteel, Oeverzegge, Aalbes, Hop en Harig wilgenroosje. De ontwatering is er zeer sterk, want zelfs in de begreppeling staat Gewone es, Ruwe berk, Grote keverorchis, Bosandoorn, Boswilg, Eenbes en Gewone salomonszegel. Op open paden treffen we naast Moesdistel en Kantig hertshooi nog Zeegroene zegge aan. Uit de diepe ontwateringssloten is de bagger op de paden uitgestort, want er groeien Zomprus, Watertorkruid, Zeegroene rus, Grote lisdodde, Penningkruid, Watermunt en Gele waterkers.

Perceel 15: Verlaten hakhout met Es C3-37-33

In dit sterk verbraamd perceel vinden we als Bossoorten voor het eerst Bosanemoon en Speenkruid. Verder weer Grote keverorchis, Bleeksporig bosviooltje, Zoete kers, Eenbes, Gewone salomonszegel, Knopig helmkruid en Gelderse roos. Opnieuw Wegedoorn en ook wat 'Hollandse' iep en Sporkehout. Er is ook Tamme kastanje, verwilderd uit aanplantingen.

Perceel 14: Verlaten hakhout met Es (noordoosthoek) C3-37-34

Dit is een gelijkaardig bos, waar voor het eerst Bosaardbei wordt aangetroffen. In de rand weer wat Stijve zegge en Oeverzegge. Het is intussen laat in de namiddag en het zoeken neemt af. We wandelen verder langs de volgende percelen.

Perceel 12/13: Verlaten hakhout C3-37-34

Gelijkaardige percelen als voorgaande, maar met een opvallende populatie Gewone vogelmelk in de zoom.

Perceel 11: Verlaten hakhout + populier C3-37-34

Hier worden wel verrassingen verwacht als we enkele zeer grote exemplaren Bosrank opmerken. Er staat opnieuw Bosaardbei. Bovendien lijkt de begreppeling hier niet zo diep. Er staat veel Pinksterbloem, Aalbes, Bosveldkers, Gewoon robertskruid, Geel nagelkruid, Gewone es, Grote keverorchis, Gewone salomonszegel en Boskortsteel.

Perceel 8: C3-37-34

Dit is een bos met veel Zoete kers. Op het pad (bosweg 8/9) vinden we spijtig genoeg een grote populatie Schijnaardbei. Verder noteren we nog een plek Kruipganzerik.

Perceel 5/9: C3-37-34

Op de bosweg noteren we kapselend Fraai haarmos en Gerimpeld boogsterremos, waarvan de jonge plantjes een onaards bleekgroen topje hebben.

Linieweg C3-47-12

Tot slot gaan we op zoek naar het Schaafstro, waarvan ons per GSM de aanwezigheid werd gemeld door Arne en Tim, toen deze vroeger moesten

vertrekken. Het lijkt wel de moeite waard om deze oude dijk volledig te prospecteren. Dat doen we dan de volgende keer.

Rond de kerk in Sinaai C3-48-12

Aan de afspraakplaats noteren we nog soorten zoals Witte winterpostelein, Gewone vogelmelk (geel en ros van de herbiciden) en Klein bronkruid. Op de kerkmuren staat toch tamelijk wat Muurvaren.

Slot

Tijdens deze voorjaarsexcursie zijn 160 soorten planten en mossen genoteerd, waarvan 17 oud-bossoorten, het Schaafstro meegerekend. Het blijft natuurlijk een aangename verrassing dat er zo'n massa Eenbes opduikt in een zandige streek. Maar in dit district is een bos met Struweelplanten als Bosrank en Wegedoorn nog een grotere verrassing. Verder is merkwaardig dat er Haagbeuk verwilderd na aanplant. Ook de vondsten van Zeegroene zegge zijn niet zo vreemd in de Moervaartdepressie. In Register Flora Vlaanderen (2001) vermeld de Rode Lijst Bosaardbei, Kantig hertshooi, Penningkruid en Gewone brunel als achteruitgaand. Zeegroene zegge is dan vrij zeldzaam, terwijl Schaafstro en Wegedoorn genoteerd staan als zeer zeldzaam. Deze laatsten zijn hier slechts sporadisch aanwezig. Bovendien ligt de oude - reeds gekende - vindplaats van Schaafstro niet in de Vette-meers zelf, maar net er buiten. Het is een groot gebied, waarin de wilde soorten zich hebben uitgebreid vanuit de oorspronkelijke houtkanten, waterloop-oevers en greppels. Alleen de boomlaag is grotendeels kunstmatig. We zijn benieuwd wat we later op het jaar nog zullen vinden, want veel soorten waren nog nauwelijks ontwikkeld.

Egoven en Overbroek in Gelinden-Heers (29-04-2006)

Erik Molenaar

Vooraf

Egoven is een jong natuurgebied waar het beheer pas is gestart. Hydrologische raakpunten zijn de Fonteinbeek en de Herk. De omgeving van Gelinden is bekend van mergelgroeve en de plantengroei zal grotendeels dit bodemgegeven weerspiegelen. In de voormiddag volgen we de fonteinbeek langs enkele bronbossen (c3-55-23) en tot slot enkele hooilanden (c3-55-24). In de namiddag bezoeken we Overbroek. Dit is een natuurgebied dat eveneens in een vallei gelegen is. Het vlakke deel naast de Herk is een hooilandcomplex in ontwikkeling en de mergelhelling geeft bovenaan uit op een mooi oud bos. Spectaculair is bovendien de steile afgrond aan een verlaten mergelgroeve (c6-55-24). Deze dag waren we in volgend gezelschap: Geert Andries, Nico Wysmantel (determinaties achteraf), Wim Strecker, Emiel Wagemans, Steven Ketelaar, Johan Royeaerd, Martijn Erkens, Paul Coomans, Ria Leten, Mia Schrooten, Piet Coninx, Sara Goffart, George Van Doninck, Diederik De Leersnyder, Erik Molenaar (verslag). Voor een extra verslag bezoek de website van Wim Strecker over Gelinden (http://www.strecker.be/Flora/gelinden_2006-04-29_01.htm).

Bespreking

Het gebied van onderzoek ligt in drie kilometerhokken, nl. C6-55-22, 23 en 24. De percelen en onderzoeksonderwerpen zijn afzonderlijk geschikt in deze km-hokken. Voor de waarnemingen wordt de Tansley-schaal gebruikt plus opmerkingen. De

gegevens van Gelinden centrum zijn van C6-55-22. Alle gegevens zijn dus uit uurhok C6-55.

Parking Kerk Gelinden (e6-55-22)

Aan de kerk van Gelinden is het kerkhof verdwenen en heeft plaats gemaakt voor een parking. Doodser kan haast niet, maar toch vinden we er enkele schitterende soorten in bloei, zoals Hoenderbeet, Kandelaartje, Vreemde ereprijs en Gladde ereprijs. De oude muurtjes zijn eveneens gemoderniseerd en we vinden er enkel nog Muurleeuwenbek en enkele banale nitrofielen.

Fonteinbeek, oevers en pad (e6-55-23)

Met de wagen bereiken we Egoven, waar ons nog enkele floristen opwachten. George Van Doninck is hier lokaal actief en leidt ons langs het pad door het gebied. Blijkbaar komt er heel wat rioolwater in de Fonteinbeek. De uitworp van de beek is aan de zijde natuurgebied gebeurd, waar de oever werkelijk meters hoog is opgehoogd. Dit zal later worden afgevoerd. Hier vinden we een uitbundige groei van allerlei nitrofielen, waaronder vooral Grote brandnetel en Zevenblad. Enkele floristen lopen in de beek om de oevers beter te bekijken, maar na enkele meters komen ze terug naar boven. Gaandeweg krijgen andere soorten meer ademruimte en treffen we in een hellende ruigte met Gewone es een grote groep Kapjesmorieljes (*Mitrophora semilibera*) die zich fier boven de hondsdraf verheffen. Bosvergeet-mijnietje is verder vrij talrijk en we vinden her en der reeds Slanke sleutelbloem, maar ook Zwarte bes, Kruisbes, Hondсроos, Grote bevernel, Dauwbraam en Bloedzuring. Ook Maarts viooltje is aanwezig. Een 60-tal taxa worden hier genoteerd.

Bronbos (e6-55-23)

Op verschillende plaatsen treedt water uit de noordwesthelling en we treffen er o.a. in het populierenbos 25 typische soorten zoals Muskuskruid, Kruipend zenegroen, Dotterbloem, Bosveldkers, Slanke sleutelbloem, Bosbies, Pinksterbloem, Moeraszegge, Moesdistel en Geoord helmkruid. Er is ook wat Moerasstreepzaad aanwezig. Na verwijdering of het omtrekken van populier zou zich hier een prachtig essenhakhout kunnen herstellen. Helaas wordt boven op de rand van de vallei ondraaglijk gemest en kan de oude glorie zich niet herstellen.

Rietlandje (e6-55-23)

We passeren ook een Rietland, waar geen bijkomende soorten worden gevonden. Blijkbaar bevonden zich hier ooit kleinschalige hooilanden.

Poel in stuikgat (e6-55-23)

Onder een omgevallen populier heeft zich een poel gevormd, waar zich massaal een Sterrenkroos heeft ontwikkeld. Dit is belangrijk voor de salamanders en kikkers. In de villawijken heeft men bepaald last van amfibieën in zwembaden en tuinvijvers. Deze dieren worden dan in het natuurgebied uitgezet, hopelijk zonder exoten.

Hooiland op verlaten akker (e6-55-24)

Als we het bos verlaten komen we uit aan enkele gemaaide percelen. We maken een lijst van een hooiland dat enkele jaren geleden nog een akker was. Overal zien we al Slanke sleutelbloem bloeien. Er staan al meer dan 40 soorten, zowel van natte ruigten als graslanden. Er worden ook al enkele planten van Groot streepzaad

opgemerkt. Wat betreft de sprinkhanen, zijn er al heel wat Doortjes (*Tetrix* sp.) te zien.

Gemaaid rietland (e6-55-24)

Ook hier werd een maaibeurt uitgevoerd. De bodem is evenwel nog sterk aangerijkt met strooisel en we vinden er vooral soorten van natte bossen.

Nat hooiland (e6-55-24)

In dit oudere hooiland is eveneens een dikke strooisellaag aanwezig. Wilde narcis heeft een populatie opgebouwd in de rand onder een knotwilgrijtje. De gids overtuigt ons dat dit een oorspronkelijke soort is in de streek.

Veldweg met houtkant (e6-55-24)

Ten slotte verlaten we Egoven langs een veldweg naar de wagens. In de kant vinden we nog Heggenrank, een rij vergiftigde Sleedoorns en de akkervorm van Klimopereprijs.

Rietland (e6-55-22)

Na de middag zetten we het onderzoek verder in het Overbroek. In de boezem van de Herk liggen een aantal grote natte hooilanden waarvan dit Rietland aan de ingang ongetwijfeld de blikvanger is. De vegetatie groeit op een veenlaag die op haar beurt een mergellaag bedekt. In dit merkwaardige basisch moeras kunnen allerlei verrassingen opduiken. We noteren er een 35-tal soorten waaronder Slanke sleutelbloem, Groot moerasscherm, Dotterbloem, Adderwortel en Ruw walstro, die massaal voorkomen.

Pad door hooilanden (e6-55-22)

Als we langs het pad Ruig klokje vinden maken we een aparte lijst, met o.a. Boskortsteel en Dauwbraam.

Hooiland (e6-55-22)

Veel soorten van storingsmilieu zoals, Ruige zegge, Kruipende boterbloem, Krulzuring, Lidrus, Zomprus, Pitrus, Zeegroene rus en Penningkruid. Als het in deze periode al mocht af te lezen zijn, is Gestreepte witbol dominant.

Nieuw hooiland (e6-55-22)

Ook in dit hooiland elementen van natte ruigten en heel wat strooisel dat het volle licht op de bodem tegen houdt. Moeraszegge, rozetten van Vleeskleurige orchis, Holpijp in een slotje, maar veel Pitrus en Bosbies. Over heel het laag gebied staat basische kwel. Hier vinden we ook een kandidaat voor Zeegroene zegge. In dit stadium geen makkelijke soort.

Oud hooiland (e6-55-22)

Hier treffen we bovendien Zeegroene zegge aan, die in bloei komt, Bosbies, Margriet en Grote kattenstaart. Na een tijd flora-lezen zijn de verschillen tussen *Carex flacca* en *Carex panicea* iets duidelijker. Ze kunnen immers beide op deze zwak zure bodems voorkomen. Na onderzoek van de mannelijke kafjes van onze kandidaat Blauwe zegge blijkt het toch om Zeegroene te gaan. De kafjes zijn bovenaan duidelijk verbreed.

Weiland op verlaten boomgaard (e6-55-22)

Over deze overgangsfase kan niet veel gezegd worden: Madeliefje, Engels raaigras, Witte klaver en Ruw beemdgras zijn aspectbepalend. Wel feëriek met al die paardenbloemen.

Land van Zuyl - mergelhelling (e6-55-22)

Deze mergelhelling is een ouder biotoop, waarin heel wat bosplanten in het grasland staan zoals Grote muur, Gulden boterbloem, Ruig hertshooi, Bosanemoon, Gevlekte aronskelk, Boszegge. We treffen er elementen van kalkrijke bodem zoals Knolboterbloem, Kleine bevernel, Gevinde kortsteel, Zeegroene zegge, Spaanse aak, Grote kaardenbol, Gewone agrimonie, Gulden sleutelbloem en relict van Veldsalie.

Land van Zuyl - oud bos (e6-55-22)

Dit bos - wat er van rest - is reeds bekend van de 15de eeuw. De prachtige voorjaarsflora omvat o.a. Ruige veldbies, Bosgierstgras, Muurhavikskruid, Donkersporig bosviooltje en Kruisbes. Naast heel wat Gewone es treffen we er ook Zomerlinde, Robinia en helaas enkele struiken Sneeuwbes aan. Gewone esdoorn stond er met enkele enorme oude exemplaren, blijkbaar een stinzenplant die hier niet veel schade veroorzaakt.

Holle weg (e6-55-24)

Net als in Egooven is het plateau in gebruik als akker, zodat de nutriënten ongelimiteerd in het natuurgebied kunnen uitspoelen. Aan de stank was te merken dat het boerenbedrijf er volop draaide. Langs een holle weg keren we terug. Hier noteren we nog Maarts viooltje, Ruw vergeet-mij-nietje, Ruige weegbree en Gewone ereprijs. Deze soorten zijn in de natuurgebeid zelf niet opgemerkt.

Slot

Tijdens deze voorjaarsexcursie zijn 200 soorten planten en mossen genoteerd, waarvan 23 oud-bossoorten. In Register Flora Vlaanderen (2001) vermeld de Rode Lijst 24 soorten. Gewone agrimonie, Groot streepzaad, Kruisbladwalstro, Kantig hertshooi, Penningkruid en Knolboterbloem als 'achteruitgaand'. Purperochis en Veldsalie zijn 'bedreigd', Blauwe zegge, Kattedoorn en Grote ratelaar zijn 'kwetsbaar'. Verder zijn Ruig klokje, Zeegroene zegge, Moerasstreepzaad, Muurhavikskruid, Ruige weegbree, Gulden sleutelbloem, Gulden boterbloem en Kandelaartje 'vrij zeldzaam' ; Herfsttijloos en Gladde ereprijs zijn 'zeldzaam' maar Hokjespeul, Gevinde kortsteel en Ruig hertshooi zijn 'zeer zeldzaam'. U ziet dat deze streek voor Vlaanderen uitzonderlijk veel zeldzams te bieden heeft. Het zou dan ook niet meer dan normaal moeten zijn dat er extra veel aan bescherming gedaan wordt. In eerste instantie vinden we het zeer raar dat deze gebieden niet omgeven zijn door akkers met nulbemesting, maar ook dat het aankoopbeleid hier niet wordt opgedreven. Er kan extra ondersteuning gebruikt worden bij het uitwerken van maaischema's voor de blauwgraslanden en steun voor de essentiële nabegrazing. Wat Egooven in dit Gelindense complex betreft is de problematiek zeker dezelfde.

De excursielijsten van de FON-excursies staan op www.natuurpunt.be/fon/

Activiteiten plantenwerkgroep Klein-Brabant

Inlichtingen : Ronny Segers, tel. 0477/55.66.38, r.segers@scarlet.be

Telkens wordt een hok van 1 km² onderzocht en worden de waarnemingen aangestreept, met bijzondere aandacht voor determinatiekenmerken. Monitoring-excursies spelen zich af op perceelsniveau. Beginners, (ex-)cursisten, freaks van allerlei slag, iedereen is welkom, behalve km-vreters, want het aantal gevonden soorten staat omgekeerd evenredig met het tempo (meestal tussen 100 tot 200 soorten per halve dag).

Kom mee kijken, leren, genieten ...

2006 staat in het teken van hokken met nog weinig waarnemingen en monitoring van reservaatpercelen.

- **zondag 11 juni** : bospercelen in de Hingense polders (hok H2 = C4-54-14); afspraak : Havesdonckhoeve - Nattenhaasdonkstraat (Bornem) om 9u00
- **woensdag 5 juli** : omgeving waterwinningsgebied Malderen (hok H11 = D4-24-32) afspraak: café Lomast - Marselaerdreef (Londerzeel) om 19u00
- **woensdag 16 augustus** : omgeving Linkebeekhoeve te Sint-Amands (hok E7 = D4-13-41); afspraak: molens Verbruggen, Kattestraat te Oppuurs (aan spoorweg) om 19u00
- **woensdag 6 september** : omgeving Breendonk-dorp en A12 (hok L10 = D4-25-14); afspraak: kerk van Breendonk (Puurs) om 19u00

Laarzen zijn altijd aan te raden, als het kan (lees : bijna steeds) gaan we ook van de wegen af. De wandelingen op zondag eindigen steeds rond 12u00, die op woensdagavond met het invallen van de duisternis.

Kalender voor de inventarisaties van de plantenwerkgroep Schijnvallei

De inventarisaties gaan telkens door op **vrijdagvoormiddag van 9u tot 12u**.

We starten dit jaar met “ ‘s Herenbos “ in Oostmalle. Het is een groot domein en we zullen trachten de inventarisatie dit jaar volledig af te ronden, maar eventueel zetten we dit verder in 2007.

In mei moeten we zeker even gaan terugkijken naar het Veer dat we vroeger inventariseerden, maar waar nu al enkele jaren Galloway-runderen grazen.

Het is dus moeilijk om een streng getimed schema te maken van onze inventarisaties.

Normaal zal van week tot week precies afgesproken worden waar de plaats van afspraak is en wat we zullen bezoeken.

Wekelijks zetten we deze inventarisaties zo lang mogelijk verder. Vorig jaar werd de reeks beëindigd in de eerste week van augustus.

Contactpersonen:

Hilde Lembrechts, Goudbloemlaan 13, 2970 Schilde, tel: 03/353 21 68

hilde.lembrechts@skynet.be

Staf Brusseleers, Vorsenkwaak 6, 2960 St. Job in 't Goor, tel: 03/636 35 08

colybia@skynet.be

Karl Hellemans, Oude Baan 130 Schilde, tel: 03/383 26 58

karl.hellemans@pandora.be

Florawandelingen Natuurpunt Oost-Brabant (Afdeling Diest)

Naargelang het thema/gelegenheid kan de klemtoon liggen op ecologie, inventarisatie (inclusief opmaken streeplijst), vegetatieopnames en beheer/natuurontwikkeling.

Woensdagavondwandelingen

Datum	Plaats	contactpersoon	Afspraakuur + plaats
24/05/06	Kermt, Kerkhof, Thero-Airion met <i>Scleranthus polycarpus</i>	Herman	19u30 Kerk Kermt
31/05/06	Rotselaar, Rigessel, hooilanden	Koen Berwaerts	19u30 Kerk Wezemaal
7/06/06	Diest, Stationemplacement	Herman	19u30 Station Diest
14/06/06	Budingem, <i>Rosa stylosa</i>	Herman	19u30 Kerk Geetbets
21/06/06	Berg, Torfbroek, kalkmoeras	Herlinde	19u30 Parking Torfbroek
28/06/06	Betekom, rivier alluvium	Luc	19u30 Kerk Betekom
5/07/06	Deurne, zoektocht naar <i>Carex diandra</i>	Pieter	19u30 Kerk Deurne
12/07/06	Grimde, Tiens broek, nat alluviaal grasland	Jorg	19u30 Kerk Grimde
19/07/06	Lummen, vijvers Kleine Molen	Pieter	19u30 Kerk Schulen
26/07/06	Zoutleeuw, Het Vinne	Ingrid	19u30 Parking Het Vinne
2/08/06	Schulen, spoorwegberm met <i>Arabis glabra</i>	Pieter	19u30 Kerk Schulen
9/08/06	Herselt, De Langdonken, geplagde percelen	Luc	19u30 Kerk Herselt
16/08/06	Geetbets, Aronsthoek, overstromingsgrasland	Jaak Geebelen	19u30 Kerk Geetbets
23/08/06	Deurne, laagveenplassen	Jorg/Jef	19u30 Kerk Vleugt
30/08/06	Kuringen, drooggevallen vijvers	Herman	18u45 Café De Zwaan (Diest)
6/09/06	Deurne, Rodeberg, droge heide	Jef	19u15 Kerk Deurne
13/09/06	Donk, De Vroente, weiland met o.a. <i>Apium repens</i>	Herman	19u00 Café De Zwaan (Diest)

Dagexcursies

Datum	Plaats	contactpersoon	Afspraakuur + plaats
17/06/06	Furfooz en Hermetonvallei kant Soulme	Herlinde	9u30 Leuven, achterzijde station
24/06/06	Libin: trilveen, laagveen en verbond van zachte berk	Herlinde	9u30 Leuven, achterzijde station
19/08/06	Mariembourg, Tienne met beheerd akkerland	Herlinde	9u30 Leuven, achterzijde station

Telefoonnummers contactpersonen

Herman Vannerom 013 / 31 11 77
Herlinde De Jaeck 016 / 25 95 37 of 016 / 60 83 45
Jef Van Rompaey 013 / 77 56 63
Ria De Nève 013 / 78 34 46
Pieter Hendrickx 0494 / 60 07 15
Jaak Geebelen 016 / 76 60 16
Koen Berwaerts 013 / 78 16 22
Kris Pacquée 013 / 33 34 41
Luc Vervoort: 016 / 25 25 93 of 0495 / 83 42 39
Ingrid Beerens 0476 / 86 99 24
David Swinnen 0495 / 86 76 76
Jorg Lambrechts 0478 / 24 27 61
Johnny Cornelis 0474 / 58 08 38
Georges Buelens 016 63 26 42
Roger Creyf 0475 / 41 43 22

Natuurhistorische werkgroep Natuurpunt Meetjesland – Plantenwerkgroep

Alle wandelingen gaan door op **dinsdagavonden** (verzamelen om 19 u aan de sporthal te Eeklo of iets later op de eigenlijke plaats van afspraak), **behalve** die op **5 augustus** die doorgaat op een **zaterdagvoormiddag van 9 tot 12 uur**.

Datum	IFBL	Gemeente	Stafkaart	Omschrijving	Afspraakplaats
13/06/06	C3.42....	Kluizen	14/5-6	Spaarbekken van Kluizen (nog onder voorbehoud) : <i>flora van (schrale) bermen</i>	kerk van Kluizen
27/06/06	C3.11.22	Watervliet	14/1-2	Noorddijk : <i>dijk- en graslandflora</i> in Poldergebied	Parking van het 'Cleylandshof', Noorddijk 3 te Watervliet
05/08/06	C3.52.33	Evergem	14/5-6	Ringvaart Gent, sluizencomplex nabij Evergem : <i>kanaalbermflora</i>	Restaurant 'Bierstal', langs N9 richting Gent op plaats waar kanaal parallel met de Grote Baan begint te lopen. (9.00 u !)
22/08/06	D2.17.14	Hansbeke	21/3-4	centrum van Hansbeke : <i>stadsflora met i.h.b. muurflora</i>	parking station van Hansbeke
05/09/06	C2.38.31	Eeklo	13/7-8	voormalig fabrieksterrein nabij het stadscentrum : <i>adventieflora</i>	station van Eeklo

Plantenwerkgroep Noordwest-Brabant

Anne Ronse

Hieronder vind je de kalender van de plantenwerkgroep. Gezien ons wisselvallig klimaat worden regenkleedij en laarzen aanbevolen. Alle excursies duren een halve dag (3 tot 4 uren), behalve op 26 augustus. Dan gaan we de ganse dag naar planten kijken in Noord-Frankrijk. Zo dragen we een steentje bij aan de inventarisatie van de streek Nord/Pas-de-Calais, waarvan binnenkort een atlas van de flora zal verschijnen. We verkennen er hellingbossen in de buurt van Hardinghen. Je kan best op voorhand afspreken voor carpooling. Breng die dag eten mee voor 's middags.

Info: Anne Ronse tel 02 269 66 80 of e-mail anne.ronse1@telenet.be

Zaterdag 3 juni: Zemst, Poelenbroek (d4-37-44)

Afspraak om 13 u 30 aan parking Carrefour te Zemst.

Zaterdag 17 juni: Meise, Zerlegem (d4-55-13)

Afspraak om 9 u aan de hoek van de Mankevosstraat en van Zerlegem (=zijstraat van Mankevosstraat).

Zaterdag 1 juli: Elewijt, pimpernelgraslanden (d4-48-31 en d4-47-42)

Afspraak om 13 u 30 aan het Steen (Rubenskasteel).

Zaterdag 26 augustus: Dagexcursie naar Noord-Frankrijk, Fiennes, le Mont Blanc (DS1830 en DS1930)

Afspraak om 7 u aan oprit nr 7 Grimbergen van de ring (RO)

Zaterdag 2 september: Steenhuffel, Robbroek (d4-44-11)

Afspraak om 13 u 30 aan de kapel bij Marselaarmolen (Bontestraat).

Zaterdag 30 september: Vilvoorde, adventieven (d4-56-44)

Afspraak om 13 u 30 aan de hoek van Harensesteenweg en Havenstraat.

Kalender FON

Dit jaar houden we opnieuw contact met andere plantenwerkgroepen binnen het onderzoek voor natuurland en komen de steden opnieuw aan bod.

Voor onze onderzoeken gelden de volgende afspraken:

- in principe gaat het om dagexcursies (voormiddag & namiddag)
- het is mogelijk om enkel in de voormiddag mee te gaan, om aan te pikken in de namiddag kan je naar de fon-o-foon bellen.
- Samenrijden is de boodschap, contacteer hiervoor de tochverantwoordelijke of de fon-o-foon.
- Wij staan open voor alle belangstellenden, zelfs absolute beginners zijn welkom.
- Zowel mossen als hogere vaatplanten worden genoteerd, vooral bij opnamen in natuurgebieden.
- De kalender is nog niet volledig, kijk zeker regelmatig op onze website.

Contact

Erik Molenaar -Mieke Bens, Ferd. Coosemansstraat 24, 2600 Berchem

Tel: 03/ 218 59 69

FON-O-FOON: 0474/ 82 04 71

Website: www.natuurpunt.be/fon

E-mail: fon@natuurpunt.be

Excursieverantwoordelijken: Luc Vervoort, Lily Gora, Tom Neels, Wim Mertens, Erik Molenaar, Nico Wymantel, Steven Keteleer, Arne Verstraeten, Miel Wagemans, Geert Andries

Datum	Afspraakplaats	Uur	Gebied	Verantw.
27/05/2006	Kerk Haacht	9u15	Omgeving Anti-tankgracht te Haacht	Luc
03/06/2006	Kerk Maasmechelen	9u15	Kikbeekbron: Grote en kleine Wolfsklauw	Lily
01/07/2006	Kerk Eksaarde	9u15	Vettemeers	Tom
08/07/2006	Kerk Veerle Heide	9u15	Averbodebos, Veerle	Luc
22/07/2006	Station Hoboken	9u15	Hoboken polder	Wim
05/08/2006	Kerk Daknam	9u15	Daknamse meersen	Arne
12/08/2006	Station Aarschot	9u15	Aarschot stadsexcursie	Geert
19/08/2006	Nog af te spreken	9u15	Rivierafvaart nog te bepalen	Geert
02/09/2006	Tiense poort	9u15	Leuven stadsexcursie	Nico
16/09/2006	Station Diest	9u15	Citadel van Diest (nooit onderzocht)	Luc
23/09/2006	Omgeving stadspark	9u15	Antwerpen Stadsexcursie (Ijzervaren, wachtkamersoorten)	Erik
30/09/2006	Station Geel	9u15	Geel	Geert

Plantenwerkgroep regio Kortrijk

Datum + uur	Afspraakplaats	Gebied	Contact
Zaterdag 10 juni 14h00	Provinciaal domein Bergelenput	Natuureducatief Centrum De Rand, Gullegem	<i>jozef.bousse@skynet.be</i>
	Het provinciaal domein 'De Bergelen' met de waterplas, de vallei van de Heulebeek en de aanplantingen vormen een toevluchtsoord voor heel wat soorten. We hopen ten opzicht van twee jaar terug een aantal nieuwe soorten aan te treffen.		
Zaterdag 24 juni 9h30		NEC De Steenoven , Schaapsdreef 29, Kortrijk	<i>Stefaan 056/21 12 15</i>
	Na de lessen rond vegetatiekunde in 2005, willen we ons verder oefenen in het beschrijven van vegetatie via het maken van plantenopnames. Oefenterrein is dit keer het Ecolab van de KULAK.		
Zaterdag 8 juli 14h00		Kerk van Avelgem	<i>Dirk 056/35 57 75</i>
	De Scheldemeersen zijn in volle ontwikkeling, de inspanningen van Natuurpunt om de natuur te herstellen beginnen te renderen. Tal van relictsoorten van meersgebieden breiden zich verder uit.		
Zaterdag 19 augustus 13h00	Op zoek naar wegbermen met heiderelictjes	NEC De Steenoven Kortrijk 14h: Kerk Petegem a/d Leie	<i>Karel Dewaele 09/386 45 60</i>
	Voor deze wandeling sluiten we andermaal aan bij de plantenwerkgroep van van Schelde-Leie om het kilometerhok D2-47-33, in de buurt van Machelenaan de Leie. Bedoeling is dat we iets opsteken van deze wijze van determineren en inventariseren.		
Woensdag 15 november 20h00	Bespreking programma 2007	NEC De Steenoven, schaapsdreef 29, Kortrijk	<i>Stefaan 056/21 12 15</i>
	Evaluatie van het werkjaar 2006 en programma 2007		

Programma van de Lierse Plantenwerkgroep

Alle afspraken zijn om 09.00 uur, einde omstreeks 16.30 uur.

Meebrengen : picknick en drank, flora en loupe.

Contactpersoon: Evie Verboven, tel: 03 455 35 30

Zaterdag 10 juni: *Parking Kruiskensberg (halfweg tussen Berlaar en Herenthout).*

Verzamelen van vegetatiegegevens in proefvakken volgens de Braun-Blanquet-methode en in open plekken en langs dreven met de Tansley-methode.

Mossenkenners gevraagd.

Vervolg op onderzoek dat gestart is op 15 april. We hopen vandaag het onderzoek te kunnen afronden.

Zaterdag 24 juni: *Kerk van Emblem (Ranst)*

Inventarisatie van km-hok C5-32-33

Zaterdag 8 juli: *Duffel – De Bruul bij de OLV-kapel (ook wel de bibliotheek)*

Terrein in de omgeving van de Mosterdpot met Vic Michiels als gids.

Zaterdag 5 augustus: *Kerk van Bevel (Nijlen).*

Inventarisatie van km-hok C5-54-12 te Herlaar, juist westelijk van het kasteel.

Zaterdag 19 augustus: *Duffel - De Bruul bij de OLV-kapel (ook wel de bibliotheek).*

Inventarisatie van km-hok D4-18-13. Pioniersvegetatie langs de spoorlijn.

Zaterdag 2 september: *Kerk van Betekom*

Inventarisatie van km-hok D5-45-12

Zaterdag 16 september: *Kerk van Lavaux Saint Anne*

Inventarisatie van km-hok J6-33-11

Zaterdag 30 september: *Kerk van Olen, afit 22 op de E313 en dan 500m zuidwaarts.*

Inventarisatie van km-hok C5-46-24 en C5-47-13.

Kalender plantenwerkgroep Thalictrum

Contact: Jeanine Simonis, tel: 014/ 59 31 65

e-mail: jeannine.simonis@telenet.be

Website: <http://users.pandora.be/geme/>

Zondag, 28 mei 2006 (van 9u tot 12u)

Afspraakplaats: Infobord Roerdompstraat Olen

Gebied: UM plas Herentals

We inventariseren de moeraszones rondom de UM-plassen. Planten als Snavelzegge, Zompzegge, Bosbies, Veldrus, Egelboterbloem e.a. krijgen onze aandacht.

Perceel ligt op de grens van C5-36-22 en C5-36-24

Zondag, 11 juni 2006 (van 9u tot 12 u)

Afspraakplaats: kerk Zammel

Gebied: Stuk van Van Gompel – knuppelpad: veenbodem met kwel.

UTM FS 373625

Zaterdag, 17 juni 2006 (van 9u tot 12 u)

Afspraakplaats: Kerk Westmeerbeek

Gebied: 't Goor Westmeerbeek. Heiderelict met Zonnedauw.

IFBL code: D5-16-43

Zondag, 25 juni 2006

Afspraakplaats: Netebrug aan de ring van Herentals

Gebied: Hellekens Herentals

Een verruigd mesofiel hooiland werd vorig jaar opnieuw in maai-beheer genomen. We verwachten o.a. Grote bevernel, Margriet, Pinksterbloem en verschillende ereprijssoorten.

Perceel ligt op de grens van C5-36-14 en C5-36-22

Zaterdag, 8 juli 2006 (van 9u tot 12 u)

Afspraakplaats: Netebrug aan de ring van Herentals

Gebied: Koulaak Herentals

Enkele voormalige maïsakkers werden in 2004 heringericht en in maai-beheer genomen. We gaan een kijkje nemen en onderzoeken ook de nieuwe poelen.

IFBL code: C5-36-23

Zondag, 30 juli 2006 (van 9u tot 12u)

Afspraakplaats: Kerk Larum

Gebied: Mosselgoren Geel

Op de hooilandjes in de Mosselgoren onderzoeken we hoe de voormalige groeiplaatsen van o.a. Grote boterbloem en Waterdrieblad geëvolueerd zijn.

IFBL code: C5-37-24

Zaterdag 12 augustus 2006 of Zondag 13 augustus 2006

Gebied: Rucphen Nederland

Daguitstap: wie meer wil weten kan al eens surfen naar www.heemtuintucphen.nl.

Inkom: 1, 50 euro.

We zullen ook zorgen voor een gids ter plaatse en bij meerderheid van stemmen zorgen we ook voor een meer dan interessant namiddagprogramma.

Afspraakplaats wordt vervolgd.

Nieuwsbrief ZWAMMEN

6e jaargang, nr. 2
april 2006

natuurpunt
Studie

Paddestoelenwerkgroep Natuurpunt

Momenteel zijn er in Vlaanderen 12 paddestoelenwerkgroepen van Natuurpunt actief. Zij organiseren talloze excursies waarbij aandacht besteed wordt aan educatie. De werkgroepen doen aan inventarisatie van gebieden. Deze gegevens worden systematisch ingevoerd op uurhokniveau (4 km x 4 km) of op kwartierhokniveau (1 km x 1 km). Deze gegevens kunnen op termijn gebruikt worden voor het samenstellen van een atlas. In Vlaams-Brabant werd in 2001 een atlasproject opgestart met ondersteuning van de provincie. Momenteel wordt naar 20 gemakkelijk herkenbare soorten die in bosgebieden voorkomen gekeken. U kan hier als vrijwilliger actief aan deelnemen. Nieuwe vrijwilligers zijn welkom: een handige brochure voor het herkennen en determineren van de soorten wordt gratis verspreid en er zijn talrijke cursussen voor beginners en educatieve wandelingen.

Informatie excursies, cursussen en atlasproject:

Roosmarijn Steeman
Natuurpunt Studie
Michiel Coxiestraat 11
2800 Mechelen
015/ 29 72 22

Hans Vermeulen
Graatakker 11
2300 Turnhout
tel. 014 47 29 53

E-mailadres:
paddestoelen@natuurpunt.be

Op zoek naar voorjaarspaddenstoelen

Weinig gebieden worden in de winter of het voorjaar bezocht voor inventarisatie van paddenstoelen. Daarom ook dat de typische winter- en/of voorjaarssoorten bijna allemaal als zeldzaam worden bestempeld. Wellicht zijn ze toch iets algemener dan de verspreidingsgegevens ons doen vermoeden.

In de winter en het vroege voorjaar kan je op zoek gaan naar de Rode kelkzwam (*Sarcoscypha coccinea*) of de Krukhaarkelkzwam (*Sarcoscypha austriaca*), op verteerd loofhout (vooral Els en Wilg), op vochtige, voedselrijke bodem. Dit voorjaar werd de Rode kelkzwam weer aangetroffen op twee nieuwe plaatsen in Oost-Brabant.

In het vroege voorjaar (maart), in loofbossen met een voorjaarsflora, kan je op zoek naar de Anemonenbekerzwam (*Dumontinia tuberosa*) (6-23mm), die parasiteert op de wortelstokken van Bosanemoon. Deze zwam is in Vlaams-Brabant slechts bekend van 4 vindplaatsen, terwijl Bosanemoon in de provincie zeker niet zeldzaam is. Een aantal gerichte zoektochten naar deze zwam leverden helaas niets op, maar misschien kwamen we te laat, want het was reeds april.

Op de stengel van Speenkruid hadden we het geluk het Gewoon knolkekje (*Sclerotinium sclerotiorum*) (3-6mm) aan te treffen. Na microscopische controle bleek het zeker niet om het nog zeldzamere *Sclerotinia ficariaephila* nom. prov. (6-23 mm, deze soort is nog niet geldig gepubliceerd) (<http://www.mycolim.be/fotogalerij.htm>) te gaan.

Eén van de best gekende voorjaarspaddenstoelen, vanwege zijn grote culinaire waardering, is de Gewone morielje (*Morchella esculenta*), die in Vlaanderen vrij zeldzaam is geworden. De eerste morieljes kunnen we rond half april verwachten, op voedsel- of kalkrijke bodems. In Oost-Brabant werden dit voorjaar (dankzij gerichte inspanningen van een aantal mensen, die aangemoedigd werden tot het zoeken en het doorgeven van de waarnemingen via de mailinglists) vier nieuwe groeiplaatsen voor deze soort gevonden.

Naast de Gewone morielje, heb je ook de Kegelmorielje (*Morchella elata*) en de Kapjesmorielje (*Morchella semilibera*). De Kegelmorielje is te vinden op ruderaal plaatsen, in bloembakken en tuinen, vooral op naaldhoutsnippen. Ook de Kapjesmorielje heeft een voorkeur voor iets gestoorde bodems. De Kapjesmorielje werd in de Wolfspuiten in Dilbeek in 1988 waargenomen, en werd daar nu, 18 jaar later, na lang zoeken, terug gevonden in het gebied, zij het op een andere locatie. Ook in Hoegaarden werd deze soort op twee locaties waargenomen.

Andere soorten die regelmatig in het voorjaar worden waargenomen zijn: Vroege bekerzwam (*Peziza vesiculosa*), Vroege leemhoed (*Agrocybe praecox*), Okerkleurige veldridder (*Melanoleuca cognata*), Voorjaarsbreeksteeltje (*Conocybe aporos*), Voorjaarspronkridder (*Calocybe gambosa*), ...

Zo zijn er nog veel meer typische voorjaarssoorten in verschillende biotopen. Gerichte zoektochten naar bepaalde soorten kunnen heel wat nieuwe vondsten opleveren. We kijken al uit naar het voorjaar van 2007.

Paddenstoelen in private domeinen

In een aantal regio's is er zeer weinig over de mycoflora gekend, daar de lokale gebieden met een zekere natuurwaarde in privaat bezit zijn. Vaak kennen deze gebieden, daar ze ontoegankelijk zijn, een geringe verstoring. Dat maakt het extra

interessant voor paddenstoelen, die zeer gevoelig zijn aan verstoring. Daarom wil ik hier een oproep plaatsen aan iedereen die toegang weet te krijgen tot dergelijke privé-domein. Contacteer mij indien u het mogelijk ziet om in het najaar een bezoek te plannen aan het domein. Dit zal uiteraard met een beperkt aantal mensen gebeuren.

Paddestoelen voor beginners

De brochure met 60 gemakkelijk herkenbare soorten, biedt aan beginners de mogelijkheid om zich in te wijden in de wereld van de paddestoelen. Om het gebruik van deze brochure in de praktijk aan te leren zullen er instapwandelingen georganiseerd worden. Indien u het ziet zitten om bij u in de afdeling of regio een instapwandeling te organiseren kan u contact opnemen met mij.

Roosmarijn.steeman@natuurpunt.be of 015/29 72 22

Werkgroepen op pad: Opmerkelijke vondsten van 2005

Wim Veraghtert

In Vlaanderen zijn er verschillende regionale paddenstoelenwerkgroepen actief. Enkele van hen worden begeleid door Hans Vermeulen, educatief medewerker paddenstoelen bij Natuurpunt Educatie.

Op die manier tracht Natuurpunt Educatie lokale mensen te vormen, zodat ze op termijn ook paddenstoelenwandelingen voor beginners kunnen leiden. Kadervorming heet dat dan. De paddenstoelenwerkgroep **Zuidrand-Antwerpen** groeide zo, onder impuls van Cathérine Vandercruyssen, uit tot een heuse gidsenploeg. Met deze groep werd in september-november wekelijks een uitstap naar diverse gebieden in én buiten de provincie Antwerpen bezocht. Enkele van de hoogtepunten van deze bezoeken waren de vondsten van:

- Verkleurende kamrussula (*Russula insignis*) op het Fort van Merksem nabij Antwerpen. Deze weinig opvallend ogende russula wordt gekenmerkt door een gele steelvoet en door een bloedrode verkleuring indien een druppeltje KOH op de steel wordt aangebracht.
- Kopergroenbekerzwam (*Chlorociboria aeruginascens*) nabij Engsbergen in Tessenderlo. De vruchtlichamen van deze zwam hebben we niet gezien, maar wel zijn mycelium dat het substraat (=dood hout) een opvallende kopergroenverkleuring bezorgt.
- Witwollige dennenzwam (*Skeletocutis amorpha*) was nog zo'n bijzondere vondst. Dit houtzwammetje dat op Den groeit, kleurt opvallend oranje bij aanraking. Later in oktober werd deze soort ook gevonden bij het bezoekerscentrum "De Watersnip" in Beringen. In Nederland wordt deze zwam als bedreigd beschouwd.
- Kleine Trompetzwam (*Pseudocraterellus undulatus*) vonden we op twee lokaties: in het Buggenhoutbos en in het Zoerselbos. Deze cantharel-achtige zwam wordt tegenwoordig vrijwel enkel in schrale dreven of op bemoste grachtkantjes gevonden.
- In Oostmalle stond een dennenbos op stuifduin op het programma. Heel wat minder algemene symbionten bij Den werden genoteerd. Voorbeelden zijn Okerkleurige Vezeltruffel (*Rhizopogon luteolus*), Witte heidevezelkop (*Inocybe sambucina*), Echte tolszwam (*Coltricia perennis*) en Narcisamaniet (*Amanita gemmata*). Tot de meest bijzondere waarnemingen behoren de in Vlaanderen

bedreigde Duinbosrussula (*Russula cessans*) en Witbruine ridderzwam (*Tricholoma albobrunneum*).

- Verkleurend kleefhoedje (*Bolbitius variicolor*) en Veenmosgrauwkop (*Tephrocybe palustris*) behoorden tot de mooiste soorten van den Hooyput in Arendonk. Dit gebied is ook gekend omwille van zijn schraallandsoorten (zoals Adonismycena (*Mycena adonis*) en Vuurzwammetje (*Hygrocybe miniata*)). We vonden ook enkele mooie soorten op mest van de grote grazers die in dit reservaat worden ingezet: Geringde vlekplaat (*Panaeolus fimiputris*), Franjevlekplaat (*Panaeolus sphinctrinus*) en Sneeuw witte inktzwam (*Coprinus niveus*).
- Onze laatste excursie op 18 november in het Robroek te Mechelen troffen we enkel nog bevroren paddestoelen aan. Nochtans was er nog wel wat te vinden. Op verhakseld hout werden de recent beschreven Geaderde leemhoed (*Agrocybe rivulosa*), Fluweelleemhoed (*Agrocybe putatinum*), de Stippelsteelveldridder (*Melanoleuca verrucipes*) en Blauwwordende kaalkopje (*Psilocybe cyanescens*), een paddestoel met hallucinogene werking, aangetroffen. Als kers op de taart werd op het einde van de wandeling het Gewoon vilthoedje (*Ripartites tricholoma*) gevonden.

Met de **werkgroep Zuidwest-Brabant** werden terreinen in en om Dworp bezocht. Het Hallerbos, Zevenbronnen, het provinciaal domein van Huizingen, het Maasdalbos en zelfs het kasteeldomein van Gaasbeek stonden op het programma. Ook hier werden enkele spectaculaire vondsten verricht.

In het kasteeldomein van Gaasbeek bracht Hans het Gedrongen breeksteeltje (*Conocybe pygmaeoaffinis*) op naam. De Pronksteelboleet (*Boletus calopus*) werd nabij Zevenbronnen aangetroffen, net zoals de Beukentaailing (*Marasmius wynnei*). Deze zwammen zijn typerend voor zwaardere bodems.

In Linkebeek troffen we op een voormiddag een honderdtal soorten aan, waaronder de achteruitgaande Jodoformrussula (*Russula turci*). Een weinig geziene soort is de Purperbruine mycena (*Mycena purpureofusca*).

In het provinciaal domein van Huizingen was de paddestoelenoogst beperkt, maar we konden er toch de Potloodrussula (*Russula lepida*), de Grote sponszwam (*Sparassis crispa*) en de Slijmerige blekerik (*Pholiota lenta*) determineren.

Als afsluiter wachtte ons een verrassing in het Maasdalbos: de Blauwvlekkende rouwridderzwam (*Lyophyllum gangraenosum*), een saprofyt die bij aanraking zwart verkleurt! Het Maasdalbos herbergt verder een groot aantal symbionten bij Berk, ondermeer de Baardige melkzwam (*Lactarius torminosus*), de Zilveren ridderzwam (*Tricholoma argyraceum*, van de variëteit *inocybeoides*), Kleine, Roze, Groene en Bonte berkenrussula (resp. *Russula nitida*, *betularum*, *aeruginea* en *versicolor*), etc.

Met de **paddestoelenwerkgroep Zemst** bezochten we het BLOSO-domein in Hofstade, het nabijgelegen Vriezenbroek en nu ook het natuurgebied “de Kollinten”. Dit leverde een aantal mooie soorten op. In de Kollinten worden vochtige bosjes met wilgenbroeken, afgewisseld met voedselrijke graslanden. De wilgenbroeken herbergen ondermeer de Kopperode gordijnzwam (*Cortinarius uliginosus*), een typische wilgenbegeleider. Ook de Bleke en de Donkere Elzenzompzwam (*Alnicola escharoides* en *scolecina*), de Groenige elzenmelkzwam (*Lactarius obscuratus*) en de Ranzige elzensatijnzwam (*Entoloma caccabus*) werden daar waargenomen. De Populierenvazelkop (*Inocybe squamata*) is een minder algemene symbiont bij Canadapopulieren.

In de graslanden bleek de Grasbundelzwam (*Pholiota graminis*) algemeen. Een bijzondere vondst was die van het Mestnestzwammetje (*Cyathus stercoreus*).

In het Vriezenbroek behoorden Zwarte viltzwam (*Chaetosphaere phaeostroma*), Bundelchloormycena (*Mycena stipata*), Bloedchampignon (*Agaricus haemorrhoidarius*) en Dwergfranjehoed (*Psathyrella pygmaea*) tot de meest bijzondere vondsten.

Voor foto's en verslagen van de werking van de paddestoelenwerkgroep Zemst: <http://users.pandora.be/lief/Natuurpunt/paddestoelen.htm>

Paddenstoelenwerkgroep Zemst

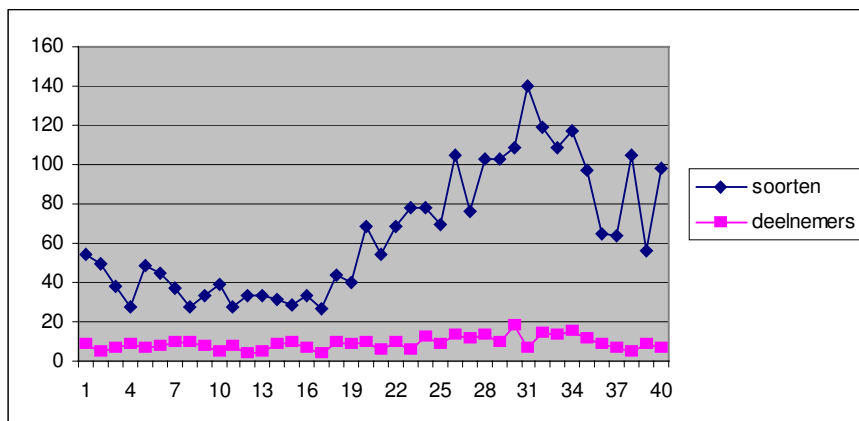
In het werkjaar 2006 worden onder leiding van Hans Vermeulen en/of Wim Veraghtert volgende wandelingen georganiseerd:

- Woensdag 6 september 2006
- Woensdag 13 september 2006
- Woensdag 20 september 2006
- Woensdag 27 september 2006
- Woensdag 4 oktober 2006
- Woensdag 11 oktober 2006
- Woensdag 18 oktober 2006
- Woensdag 25 oktober 2006

Verzamelen om 14:00 uur aan de kerk van Weerde

Paddestoelenwerkgroep Meetjesland

De paddenstoelenwerkgroep Meetjesland gaat wekelijks op woensdagnamiddag Alle activiteiten gaan door (om 14.00u) op stap, heel het jaar door. Het gebeurt zeer zelden dat er eens een week wordt overgeslagen. Hieronder een grafiek van de 40 wandelingen die vorig jaar doorgingen met het aantal soorten en het aantal deelnemers per excursie. Gemiddelde zijn er 9 deelnemers per excursie en gemiddeld worden er 65 soorten waargenomen. Het laagste aantal soorten werd gevonden op een excursie in mei (27 soorten) en het hoogste aantal soorten werd uiteraard gevonden in oktober (140 soorten).

Wie zich wil aansluiten bij de werkgroep Meetjesland kan dit door een mail te sturen naar Etienne Vanaelst: Vanaelst@versateladsl.be
Hij houdt via mail de mensen wekelijks op de hoogte van de geplande excursies.

De data van de op voorhand geplande inventarisatienamiddagen zijn de volgende:

- 14/06** Drongengoedbos, trefpunt: Parking Vlaamse Gewest langs de Drongengoedweg (dicht bij het Jagershof) te Ursel
23/08 Kasteelpark te Poeke Trefpunt; toegangspoort Poekedorpstraat
13/12 Hooggoedbos te Aalter. Trefpunt: parking .domeinbos Hooggoed te Stratem Aalter.

Er zijn 2 wandelingen voor het grote publiek voorzien:

- 19/02** Drongengoed Ganzekleitbos , trefpunt parking voetbalveld te Ursel, Urselseweg N461 te Ursel
17/09 Kasteelpark te Poeke.

Mycologia Zuid-West-Vlaanderen

Maandelijks paddestoelentochten in 2006

Zoeken naar paddestoelen, schimmels en andere zwammen op woensdagnamiddag

- 7 juni: Op zoek op de kanaaloevers en Orveytbos te Moen**
Gids: Christine Hanssens
Afspraak: aan de kerk van Zwevegem-Knokke om 13u15
- 6 september Paddestoelen in Spitaalsbossen te Waregem**
Gids: Michel Lagae
Afspraak: carpooling parking Oudenaardesteenweg te Kortrijk om 13u15'
- 4 oktober Herfstpaddestoelen in Den Doel te Zonnebeke**
Gids: José Vandeplancke
Afspraak: A 19 afrit Beselare-Bellewaarde om 13u15'
- 8 november Paddestoelen in het Prov. domein "de Gavers"**
Gids: Lucrèse Vannieuwerburgh
Afspraak: parking West (kant voetbalplein Harelbeke) om 13u30'
- 6 december Bezoek aan het Kennedybos te Kortrijk**
Gids: Frank Vandendriessche
Afspraak: ingang bos langs de Kennedylaan om 13u30'

Maandelijkse microscopie in 2006

Paddestoelen en andere zwammen microscopisch bekijken op woensdagnamiddag
Afspraak: in het N.E.C. "de Steenoven" Schaapsdreef 29 om 13u30'

15 november

20 december

Inlichtingen :

Hanssens Christine	☎ 056/21 23 13
Lagae Michel	☎ 056/41 70 74
Vandendriessche Frank	☎ 056/22 71 39
Vandeplancke José	☎ 056/35 43 64
Vannieuwerburgh Lucrese	☎ 056/71 90 40

Zwamvlok treedt weer in actie

Herman Derder

Verslag werkjaar 2005

Tijdens het werkjaar 2005 heeft de paddestoelenwerkgroep « Zwamvlok » niet stilgezeten. Niet minder dan 8 gebieden in de Denderstreek en daarbuiten werden doorkruist en gedeeltelijk geïnteriseerd nl. Ledezijde, Osbroek, Buggenhout-bos, Kravaalbos, Wellemeersen, Den Dotter, Smetlede en Somergembos. Al deze omzwermingen resulteerden in een lijst van 386 soorten, volgens onze normen een behoorlijk resultaat. Daaronder soorten als Bleke sikkelkoraalzwam (*Clavulinopsis subtilis*) en Donkerbruine berkenboleet (*Leccinum roseofractum*) in Buggenhout-bos, Bleke oesterzwam (*Pleurotus pulmonarius*) in Ledezijde en de Wellemeersen, Bruinplaatbundelridderzwam (*Lyophyllum fumosum*) in het Kravaalbos. Voor het werkjaar 2006 gaat de werkgroep de inventarisaties uitvoeren per kwartierhok, wat een beter overzicht zal geven over de verspreiding en aantallen van de verschillende soorten. Ook worden de gegevens doorgegeven via de paddestoelinvoermodule van Natuurpunt Studie, zodanig dat de gegevens opgenomen worden in de databank. In 2006 zullen de zaterdaguitstappen niet meer gebeuren wegens gebrek aan opkomst. Ze worden vervangen door drie uitstappen in Osbroek te Aalst , tijdens de herfst een paradijs voor de paddestoelenliefhebber. Misschien tot op één van onze uitstappen.

Agenda voor 2006

Te inventariseren gebieden :

- Ledezijde te Lede (Le.L) : (kant Erpe-Mere en Erondegem) Gentse steenweg 150m voorbij bakkerij Ponnet (richting Gent) rechtover Car-wash.
- Smetlede , Koningsbos, Blote Heide te Lede (Sm.L): Kerk Smetlede.
- Den Dotter te Haaltert (Do.H) : Gotegemmolens, Gotegemstraat te Haaltert.

Deze activiteiten starten om 14.00 uur stipt aan de afspraakplaats

Dinsdag 13 juni	C
Dinsdag 5 september	A
Dinsdag 19 september	B
Dinsdag 3 oktober	C
Dinsdag 17 oktober	A
Dinsdag 7 november	B
Dinsdag 21 november	C

Deze activiteiten starten om 10.00 uur aan het Osbroek, Frans Blanckaertdreef
(zijstraat Parklaan) Aalst.

Zondag 24 september
Zondag 15 oktober
Zondag 29 oktober

Een uitgave van
Natuurpunt,
vereniging voor
natuur en
landschap
in Vlaanderen

